

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra občanské výchovy a filosofie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Migrační krize a její socioekonomické důsledky
Migration Crisis and it's Socio-economic Consequences

David Kubát

Vedoucí práce: PhDr. Milena Tichá, CSc.
Studijní program: Učitelství pro střední školy
Studijní obor: Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů pro
základní školy a střední školy dějepis — základy
společenských věd

2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Migrační krize a její socioekonomické důsledky vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 18.4.2019

.....

podpis

Touto cestou bych chtěl poděkovat své vedoucí práce, PhDr. Mileně Tiché, CSc., za její čas, ochotu, trpělivost a cenné rady, které mi poskytla při vypracování mé diplomové práce. Dále mé poděkování patří mojí rodině za dlouhodobou podporu během mého studia.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se věnuje problematice hodnocení socioekonomických důsledků současné migrační vlny v Evropě na základě porovnání jednotlivých makroekonomických ukazatelů u členských států Evropské unie, které byly migrací zasaženy nejvíce, ať už jako státy tranzitní, nebo cílové. Sledovanými ukazateli jsou například růst HDP, míra nezaměstnanosti, růst veřejných výdajů a další.

V první části práce jsou vymezeny teoretické podstaty migrace na základě sociologických teorií a definovány klíčové pojmy pro dané téma, jako je ekonomická migrace, migrant, integrace.

Druhá, praktická část práce, se zaměřuje na sledování konkrétních socioekonomických důsledků migrační krize pro vybrané státy a zhodnocuje její klady a zápory. Z tohoto zhodnocení vyplývá, že migrace do Evropy je z hospodářského hlediska udržitelným fenoménem. Práce se výrazněji zaměřuje na možnosti a pozitiva či negativa integrace migrantů do pracovního trhu, a to i vzhledem k potenciální hrozbě krize spojené se stárnutím Evropy v budoucnosti. Za použití několika zahraničních studií a modelů ukazuje nutnost změny integrace migrantů, aby byli přínosem pro penzijní systém evropských zemí. Pozornost věnuje také sociálním a politickým důsledkům migrační krize, jakými jsou nárůst nacionalismu, a posílení krajně pravicových a populistických stran napříč Evropskou unií. Na samém konci práce ukazuje, že nárůst terorismu v Evropě v posledních letech není způsoben migrační krizí, ale má s ní společné spouštěcí jevy.

KLÍČOVÁ SLOVA

migrace, socioekonomické důsledky, stárnutí populace, migrační politika, integrace, nacionalismus, vzestup krajní pravice

ABSTRACT

This thesis deals with the evaluation of the socio-economic consequences of the current migration wave in Europe based on the comparison of individual macroeconomic indicators in the member states of the European Union, which were most affected by migration, whether as transit or destination country. The monitored indicators are for example GDP growth, unemployment rate, growth of public expenditures and others.

The first part of the thesis defines the theoretical foundations of migration based on sociological theories and defines the key concepts for the topic, such as economic migration, migrant, integration.

The second, practical part of the thesis, focuses on monitoring the specific socioeconomic consequences of the migration crisis for selected countries and evaluates its pros and cons. It follows from this assessment that migration to Europe is an economically sustainable phenomenon. The work focuses more on the possibilities and positives or negatives of the integration of migrants into the labor market, also due to the potential threat of an aging Europe in the future. Using several foreign studies and models, it demonstrates the need to change the integration of migrants to benefit the European countries' pension system. It also pays attention to the social and political consequences of the migration crisis, such as the rise in nationalism, and the strengthening of far-right and populist parties across the European Union. At the very end of the work it shows that the rise of terrorism in Europe in recent years is not due to the migration crisis, but has common trigger phenomena with it.

KEYWORDS

migration, socio-economic consequences, population aging, migration policy, integration, nationalism, rise of far-right

Obsah

1	Úvod.....	8
2	Základní terminologie a definice migrace.....	10
3	Migrační teorie ve společenských vědách.....	15
3.1	Neoklasická teorie migrace.....	15
3.2	„Push“ a „Pull“ mechanismus.....	17
3.3	Teorie dvojího trhu.....	18
3.4	Teorie světového systému	19
3.5	Teorie sociálních sítí	20
4	Migrační krize v Evropě.....	21
4.1	Migranti – kdo migruje?.....	22
4.2	Cílové země migrace	25
5	Ekonomické důsledky migrační krize	32
5.1	Krátkodobý makroekonomický dopad	32
5.1.1	Australský model fiskálního dopadu imigrace	34
5.1.2	Omezení Schengenského prostoru jako možné řešení?	35
5.1.3	Nouzový fond pro africké země.....	36
5.2	Finanční příspěvky a benefity pro žadatele o azyl	37
5.3	Dopad migrační krize na hospodaření států.....	43
6	Dopady migrační krize na pracovní trh zemí EU	48
6.1	Začlenění migrantů do pracovního trhu	50
7	Migrace jako řešení stárnoucí Evropy.....	54
8	Politické a sociální výzvy spojené s migrační krizí	59
8.1	Vzestup nacionalistických a protiimigračních stran v Evropě.....	60
8.2	Terorismus a migrační krize	66
9	Možná řešení migrační krize.....	69

10	Závěr.....	72
11	Seznam použitých zkratek.....	73
12	Seznam tabulek a grafů	74
13	Seznam použitých zdrojů.....	75

1 Úvod

Diplomová práce se zabývá tématem socioekonomických dopadů migrační krize v Evropě. Cílem této práce je analyzovat konkrétní důsledky současné migrační vlny v Evropě na hospodářství a společnost. Sledovanými oblastmi budou mikroekonomické dopady této krize, a stejně tak i makroekonomické, se kterými se hostitelské země budou potýkat. Z hlediska sledovaného regionu se ve své práci soustředím zejména na členské státy Evropské unie. Ačkoliv se migrační krize dotýká i jiných států, které jsou součástí Evropy buď plně (Srbsko, Albánie, Švýcarsko), nebo jen částečně (Turecko), hlavní směr migračního proudu směřujícího převážně přes Středozeří do Evropy směřuje právě do zemí EU.

Větší důraz bude kladen na státy, které se s krizí potýkají v největší míře, tedy mají největší počet příchozích migrantů (země Středozeří, Německo, Švédsko) a také na Českou republiku, která sice migrační vlnou zasažena není, ale i pro ni může představovat určité důsledky v budoucnu. Ve své práci se také krátce pokusím o analýzu makroekonomických ukazatelů v ČR vzhledem k možnosti přijetí části migrantů a jejich možného vlivu na hospodářství.

Důsledky migrační krize, na které se chci zejména zaměřit, jsou uplatnění migrantů na trhu práce, výdaje spojené s péčí o migranty, možné využití migrantů při řešení problému „stárnoucí Evropy“. Rád bych také nastínil určité sociální a politické dopady této krize, ke kterým patří nárůst napětí v rámci EU, zkouška vzájemné solidarity a schopnosti jednotlivých členských zemí společnými silami řešit tento bezprecedentní problém.

Ve své práci sleduji jev migrace ve zmíněných zemích Evropské unie v časovém období let 2014 až 2018. Rok 2014 je všeobecně považován za počáteční rok migrační krize. Je samozřejmé, že z hlediska srovnání situace před migrační krizí a po ní, pracuji ve své diplomové práci také s roky předcházejícími a využívám také studie vztahující se k dopadům migrace, které vznikly v letech před začátkem migrační krize. Práce obsahuje také některá aktualizovaná data a informace z počátku roku 2019, ty jsou ale většinou omezeny pouze na shrnutí aktuálního průběhu krize a zásadních politických rozhodnutí evropských orgánů týkajících se řešení migrační krize.

První, teoretická část práce, se zabývá teoretickými východisky lidské migrace. Představuje nejzásadnější teorie migrace, které vznikly od 19. století a které se snaží zkoumat příčiny migrace. Následuje obecné vymezení lidské migrace. Dále tato část práce definuje základní pojmy vztahující se k tématu – migrace, uprchlík, ekonomická migrace, právo azylu a další.

V praktické části uvedu základní rysy současné migrační krize, některé její jedinečné znaky a její průběh. Pomocí statistických dat, z nejrůznějších mezinárodních zdrojů obecně popsat profil migrantů v současné vlně, se zaměřím zejména na jejich počet, pohlaví, věk, vzdělání a zemi původu. Očekávám však, že tato data budou značně nekompletní a do určité míry také pouze ilustrační, jelikož povaha této migrační krize a zejména její masovost, zhoršuje přesnost statistik. Za tímto účelem budu využívat statistická data o migračních z více zdrojů a mnohdy pracovat s daty jen z těch zemí, kde budou k dispozici.

Dále bych ve druhé části své práce chtěl ukázat konkrétní ekonomické dopady krize, a to opět za pomoci statistik, jak mnou dohledaných a zpracovaných, tak těch, které už nějakým způsobem interpretovaly úřady a instituce v rámci Evropské unie. Zde budu využívat také domácích statistických zdrojů zpracovaných Českým statistickým úřadem a relevantními ministerstvy. Pozornost v této části budu věnovat i sociálním a politickým dopadům, jako je nárůst nacionalismu, úspěchy protiimigračních stran a nárůst hrozby terorismu a obavy z něj. Informace a data k těmto tématům budu čerpat mimo jiné také z novinových článků periodik nejrůznějšího původu.

Vzhledem k povaze a aktuálnosti současné migrační krize předpokládám že data se kterými budu pracovat budou podléhat změně vzhledem k době, ve které byly pořízeny. Tato migrační krize se velice rychle a dynamicky vyvíjí a její situace se mění, a tak je jisté, že po jejím dokončení se mohou objevit nové informace a řešení krize, se kterými ve své práci nekalkuluji.

Otázkou, kterou bych se chtěl ve své práci zabývat a kterou si stanovuji za dílčí cíl je ta, zda je migrační krize opravdu krizí, která přinese pouze negativa, nebo je možné tuto situaci využít k ekonomickému i sociálnímu prospěchu a novému impulzu pro Evropskou unii, ale i pro Českou republiku.

2 Základní terminologie a definice migrace

Abychom správně pochopili pojmy a termíny, které se k situaci současné migrační krizi váží a také k práci s nimi je třeba si ty nejzákladnější přiblížit a definovat.

Pro vymezení těchto pojmů jsem použil definice, které používá Ministerstvo vnitra ČR, které vychází z definic stanovených mezinárodním právem a dokumenty OSN. Stejně tak, jako se dynamicky mění podoby migračních vln a jejich specifika, tak probíhá změna i u chápání a významu jednotlivých pojmů, které danou situaci reflektují.

Migrace

Mezinárodní organizace pro migraci ¹, která existuje při OSN, definuje migraci následovně: „*Pohyb osoby nebo skupiny osob, a to buď přes mezinárodní hranice, nebo uvnitř státu. Jedná se o pohyb obyvatelstva, který zahrnuje jakýkoli pohyb lidí, bez ohledu na jeho délku, složení a příčiny; zahrnuje migraci uprchlíků, vysídlených osob, hospodářských migrantů a osob pohybujících se k jiným účelům, včetně spojení s rodinou.*“

Definice migrace Ministerstva vnitra ČR zní takto: *přesun jednotlivců i skupin v prostoru, který je spolu s porodností a úmrtností klíčovým prvkem v procesu populačního vývoje a výrazně ovlivňuje společenské a kulturní změny obyvatel na všech úrovních. S ekonomickým rozvojem se intenzita migrace neustále zvyšuje. Migrace může být krátkodobá, dlouhodobá, trvalá i opakovaná (cirkulární);*²

Vidíme, že definice organizace IOM, reflektuje současnou podobu migrace, tedy migrace, do které se řadí uprchlíci, hospodářští migranti (jinak také ekonomičtí), a další. Definice MV ČR je více obecnou, avšak v základu se s definicí pojmu migrace shoduje s Mezinárodní organizací pro migraci. Důležitou informací, kterou nám obě definice podávají, je ta, že migrace nemusí existovat pouze v rámci mezinárodního pohybu osob, ale také při přesunu lidí v rámci jednoho státu či regionu. Z hlediska mé práce budu s pojmem migrace pracovat ve smyslu přeshraniční, dálkové migrace. Migraci je možné chápat jako přesun osob za účelem změny bydliště. V nejčastěji chápaném smyslu se jedná o opuštění země původu a přesídlení do jiné země.

¹ IOM, *International Migration Law*

² MVČR, *Slovníček pojmů*.

Migrant

Migrantem je tedy osoba, která se účastní jevu migrace. Pro použití v mé diplomové práci jsem zvolil chápání migranta jako osoby třetích států vzhledem k EU a pro ještě přesnější vymezení vzhledem k současné migrační krizi používám slovo migrant pro osoby z mimoevropských zemí (v zahraničních zdrojích také z „nezápadních“ zemí), převážně ze zemí Asie a Afriky, kteří jsou v této vlně nejčastěji zastoupeni.

Migranty můžeme rozdělit na několik skupin podle příčiny, ze které migraci podstupují následovně – ekonomický (hospodářský) migrant, nezletilé osoby bez doprovodu, uprchlík a člověk migrující za účelem sloučení s rodinou, která žije v jiné zemi. Důvody, které má migrant k přesídlení do jiného státu se samozřejmě navzájem prolínají, a tak člověk, který se stěhuje za rodinou může být zároveň ekonomickým migrantem a nezletilá osoba bez doprovodu může být uprchlíkem. I z tohoto uvedeného důvodu nejsou migranti teoreticky rozděleni na určité skupiny, ale každá vědecká i populární publikace či článek rozděluje pojem migrant jinak. Jelikož ve své práci pracuji s větším množstvím zdrojů, které pocházejí od nejrůznějších autorů, nebudu se při zohledňování statistik přesně držet uvedených kategorií. Rozdělení na kategorie se budu držet v tématu migrantů a trhu práce, kde je vzhledem k jiné aktivitě zmíněných skupin rozdělení na jednotlivé skupiny žádoucí.

Uprchlík

Dle MV ČR se jedná o „osobu, která splňuje definiční znaky uprchlíka ve smyslu Ženevské úmluvy. V ČR je osoba, které bylo přiznáno postavení uprchlíka, označována jako azylant“

Ženevská úmluva z roku 1951, která je citována ve výše uvedené definici uprchlíka definuje poměrně dlouhou definicí, uvádím zde nejdůležitější body, které vybraly autorky Honusková a Ošťádalová³. Za uprchlíka je považována dle Ženevské úmluvy⁴ osoba, která „se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů

³ HONUSKOVÁ, V. a OŠŤÁDALOVÁ, Š. Mezinárodní ochrana: Úprava v mezinárodním právu, s. 95-112.

⁴ Úmluva o právním postavení uprchlíků

příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti; totéž platí pro osobu bez státní příslušnosti nacházející se mimo zemi svého dosavadního pobytu následkem shora zmíněných událostí, a která vzhledem ke shora uvedeným obavám se tam nechce nebo nemůže vrátit“.

Tato definice říká, kdo je uprchlíkem. Problémem je, že pojmy, které uvádí definice jako důvody, kdy je člověk považován za pronásledovaného, nejsou v samotné Úmluvě nijak vysvětleny. To může způsobit, že si každý stát může jinak vyložit slovo „pronásledování“. Začíná pronásledování už ohrožením lidské důstojnosti či diskriminací, nebo je pronásledování až aktem kdy je ohrožena svoboda či život jednotlivce? Patří do pojmu náboženství i ateismus a agnosticismus?

I přes uvedené nejasnosti je samozřejmé, že uprchlíkem je pouze osoba, které osobně hrozí pronásledování (tedy nemusí být pronásledován, ale i hrozba pronásledování) z důvodů uvedených v Ženevské úmluvě a že tím kdo ho pronásleduje je buď režim jeho země, nebo subjekt, před kterým ho jeho země nedokáže, nebo nechce chránit.

Aby mohla být osoba považována za uprchlíka, musí v hostitelské zemi podat žádost o azyl, což je ochranný status poskytovaný státem. Na status azylu neexistuje nárok, ale každá žádost je posuzována podle individuální situace odpovídající podmínkám pro získání azylu v daném zákoně. Nárok na azylovou ochranu nemá ani ta osoba, která se dopustila závažných zločinů, zejména zločinů proti lidskosti, tedy např. terorista či člen teroristické skupiny nemá nárok na azyl, a to i kdyby splňoval podmínky k získání této ochrany. Za zločin se naopak dle Ženevské úmluvy nepovažuje nezákonný vstup uprchlíků do země, pokud se jedná o přímý vstup ze země, kde byl uprchlík pronásledován do země druhé a pokud se v cílové zemi neprodleně přihlásí úřadům.

Uprchlíci, kterým je udělen azyl získávají právo na přístup k zaměstnání, na provozování výdělečné činnosti, přístup k soudům a vzdělávání. Tato práva se obtížně uplatňují v případě masového příchodu většího množství osob. V takových případech jsou pro zajištění základních životních potřeb azylantů zřizovány uprchlické tábory, ve kterých není možné poskytnout azylantům přístup k zaměstnání, nebo vzdělání.

Uprchlíci, kterým není přiznáno právo na azylovou ochranu, nesmí být navráceni do nebezpečí, které by vyvstávalo ze stanov uvedených v Úmluvě. V současné době

probíhá diskuse o možné revizi Ženevské úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951, protože podle některých nereflektuje zcela situaci ve světě, a to i přes její revizi z roku 1967. Ženevská úmluva byla totiž primárně vytvořena pro uprchlíky po druhé světové válce. Někteří politici, však tuto revizi prosazují ve snaze omezit migraci do své země a získat tak politické body.

Ekonomický (hospodářský) migrant

Za ekonomického, nebo jinak také hospodářského migranta je dle MV ČR považován *cizinec, který svou zemi opustil dobrovolně s cílem zlepšení svého ekonomického postavení. Ekonomický migrant se může na území ČR vyskytovat jak v legálním, tak v nelegálním postavení v závislosti na oprávnění, kterým disponuje. Ekonomické důvody však nejsou důvodem pro udělení mezinárodní ochrany.*

Jedná se o člověka, který opustí svou zemi původu z čistě ekonomických důvodů, za účelem zlepšení své životní úrovně. Tento člověk na rozdíl od uprchlíka, nemá nárok na azylovou ochranu. Pokud vstoupí do země bez příslušných povolení (ve většině případů víza a povolení k pobytu), je jeho vstup považován za nelegální a může být stíhán za porušení zákona a v určitém případě i navrácen do země původu.

V atmosféře současné migrační krize má termín ekonomický migrant velice negativní vyznění, protože i kvůli častému nevhodnému použití tohoto pojmu ze strany médií je za ekonomického migranta považován ten, kdo přichází do Evropy kvůli sociálním příspěvkům, které v některých státech Evropské unie žadatelům o azyl náleží. Z hlediska evropského hospodářství jsou naopak ekonomičtí migranti považováni za ty nejpřínosnější, protože jejich zájmem je nalézt si práci a usilovat o lepší životní či vzdělání, než jakého se jim dostalo v původní zemi. Podle UNHCR je podíl ekonomických migrantů mezi všemi migranty během současné migrační krize asi 40 %.

Nezletilá osoba bez doprovodu

Ministerstvo vnitra za nezletilou osobu bez doprovodu považuje *osobu mladší 18 let, která vstoupila na území České republiky bez doprovodu dospělé osoby, která jej má v péči, a to po dobu, po kterou se skutečně nenachází v péči takové osoby; tato definice zahrnuje i nezletilé osoby, jež jsou ponechány bez doprovodu po vstupu na území členských států*

Tyto osoby jsou během migrační krize ohroženy ze strany nejrůznějších gangů a pašeráků lidí. Zároveň jsou perspektivní, protože vzhledem k nižšímu věku je jejich integrace v zemích EU snazší a efektivnější.

„Family reunification migrants“

Koncept migrantů, kteří migrují za účelem sjednocení s rodinou, která žije v cílové zemi nemá v českém prostředí, žádné vhodné označení, a ani Ministerstvo vnitra tuto skupinu nijak nedefinuje. V zahraniční literatuře k tématu migrace se však často setkáváme s termíny „family reunification migrant“ nebo také „family member migrant“. V předchozích letech bylo spojení s rodinou jednou z nejčastějších příčin migrace, a to do takové míry, že evropská legislativa přišla se směrnicí⁵, která stanovuje právo na spojení s rodinou, za určitých podmínek. Toto právo nebylo schváleno pouze ve třech zemích Evropské unie, a to ve Velké Británii, Irsku a Dánsku. Osoby spadající do této skupiny migrantů lze definovat jako ty, kteří *splňují podmínky zmíněné směrnice a jejichž příbuzní (manželé, nebo děti) žijí trvale legálně na území hostícího státu.*

Směrnice Rady Evropské unie z roku 2003 upravuje také migraci registrovaných partnerů, a dokonce i partnerů z polygamních manželství. Zatímco na registrované partnerství se při přijímání migranta může pohlížet dle rozhodnutí konkrétních zemí jako na manželského partnera, osobě, která žije na území hostícího státu s manželským partnerem a chtěla by přivést ze zahraničí svého druhého manželského partnera z polygamních manželství nebude vyhověno.

V otázce přijetí migrantů, kteří usilují o sjednocení s částí rodiny legálně žijící na území daného státu má definitivní rozhodnutí stát, kterého se přijetí týká. Žádná legislativa ho k přijetí těchto osob přímo nezavazuje, což je vidět i z toho, že samotná směrnice upravující tyto situace nemusí být přijata všemi členskými státy EU.

⁵ Směrnice Rady 2003/86/ES

3 Migrační teorie ve společenských vědách

Migrace obyvatelstva se v posledních desetiletích ukazuje jako velice zásadní síla v rámci uspořádání světa, která zasahuje do téměř všech částí společenského dění. V průběhu historie se podoby i směry migračních vln měnily a stejně tak i motivace migrantů a postoj k nim v cílovém teritoriu. S rozvojem společenských věd ve druhé polovině 19. století se zájem o zmíněné prvky migrace obyvatel zvýšil a ve snaze vysvětlit, porozumět, nebo snad i předvídat migrační vlny, se pozornost sociologů, ekonomů, statistiků a dalších obrátila k vytvoření teorií migrace. Nutno říci, že i tyto teorie se v průběhu dějiny měnily a byly ovlivňovány i politickou ideologií v jednotlivých zemích. I přes snahy o komplexní teorii, která by dokázala univerzálně vysvětlit základní prvky lidské migrace, se žádná dominantně neprosadila. V současnosti neexistuje jediná koherentní teorie migrace, ale pouze roztržštěný soubor teorií, které se většinou vyvíjely navzájem nezávisle, často rozděleny podle jednotlivých vědeckých disciplín.⁶ V této části práce se pokusím uvést hlavní teorie migrace a jejich teoretická východiska.

3.1 Neoklasická teorie migrace

Neoklasická teorie migrace je pravděpodobně nejstarší a také nejznámější teorií o mezinárodní migraci. Tato teorie je silně propojena s neoklasickou ekonomikou a původně měla za cíl vysvětlit migraci za prací. Podle této teorie je mezinárodní migrace, stejně jako i vnitřní migrace, způsobena geografickými rozdíly v poptávce a nabídce práce. Země, které mají velkou pracovní základnu vzhledem ke kapitálu, mají nízkou rovnovážnou tržní mzdu, zatímco země s omezenou pracovní základnou jsou charakteristické vysokou tržní mzdou. Rozdíl v mzdách má podle teorie za důsledek přesun pracovníků ze zemí s nižšími mzdami do země s mzdami vyššími. Podle neoklasické teorie je tedy hlavní příčinou toho, proč se lidé stěhují do jiných zemí, ekonomická motivace, způsobená rozdílem v hmotném blahobytu mezi zemí původu a cílovou destinací.

Neoklasická teorie má ohledně migrace několik východisek. Tvrdí, že pokud dojde k eliminaci rozdílu mezi mzdami v jednotlivých zemích, dojde také k zastavení migračního proudu, a výsledná migrace bude minimální. Primárním mechanismem, který má zásadní vliv na mezinárodní migraci je trh práce. Ostatní tržní a sociální mechanismy

⁶ MASSEY, S. s.432

považují neoklasičtí teoretici za nedůležité vzhledem k migraci. Řídit migrační proudy tak vlády mohou pomocí regulace, nebo jiného ovlivňování pracovního trhu, ať už v zemi cílové, nebo původní.

Nejvýraznější postavou na poli neoklasické teorie migrací je Ernst Georg Ravenstein, geograf a statistik z německého Frankfurtu nad Mohanem, který v rámci své teorie o motivačních činitelích migrace z roku 1885, považuje za druhý nejpodstatnější činitel dopravní možnosti. Pomocí statistických dat z Velké Británie, Francie, Německa, Rakouska-Uherska, Itálie a USA došel k několika závěrům. Za prvé: Nejsilnější migrační proud směřuje do cílových destinací z regionů, které jsou v bezprostředním okolí a teprve následně reaguje na nabídku práce a lepší mzdy obyvatelstvo ze vzdálenějších zdrojových zemí. Za druhé: Nejvíce lidí migruje na krátké vzdálenosti, výjimkou jsou podle Ravensteina v jeho době pouze USA, kde jsou natolik mimořádné migrační příležitosti, že jsou schopné přitáhnout i migranty ze vzdálenějších zemí. Za třetí: Cílovou destinací u většiny migračních proudů jsou velká města jako Londýn, Paříž, Vídeň a podobně. Dále přidává Ravenstein na základě svého zkoumání také predikci vývoje migrace, kde tvrdí, že s rozvojem lidské mobility a dopravy a také s růstem průmyslu dojde ke zvýšení migrace. Migraci hodnotí Ravenstein jako pozitivní věc pro lidskou společnost. Ve svém díle *The Laws of Migration*⁷ píše: „Migrace znamená život a pokrok, populace bez pohybu znamená stagnaci.“

Největším záporem Ravensteinových teorií a zákonů migrace je jejich omezenost dobou, ve které byly vytvořeny. Jsou příliš spojeny s urbanizací konce 19. století a tehdejší podobou průmyslu a společnosti. Ravenstein pracoval ponejvíce se statistickými daty, kde zkoumal pohyb obyvatelstva, ale příliš důrazu nekladal na to, proč lidé vůbec uskutečňují migrační pohyb. Domnívá se, že lidé migrují čistě na základě svých vlastních rozhodnutí, které nejčastěji směřují k lepším podmínkám k výdělku, přičemž nebere v potaz to, že migrační proud může být vyvolán tlakem ze zdrojových regionů. Co však Ravensteinova teorie dobře ukazuje je souvislost mezi migrací a ekonomickým a průmyslovým vývojem a také vliv sousedících regionů na migraci.

⁷ RAVENSTEIN, E. s. 181

3.2 „Push“ a „Pull“ mechanismus

S proměnou společnosti ve 20. století se ukázalo, že neoklasická teorie migrace, ani Ravensteinovy zákony nejsou schopné popsat všechny aspekty lidské migrace. S rozvojem vědních oborů, se téma migrace znovu otevřelo a vědci se snažili popsat motivační činitele migrace komplexněji než jako pouhé ekonomické vztahy. V 60. letech 20. století se téma migrace postupně přesunulo z oborů statistiky, demografie a geografie do oboru sociologie. V rámci sociologie vzniká teorie o silách „push“ a „pull“, která tvrdí, že k migraci dochází jednak proto, že migranty ze zdrojové země něco vypuzuje (push) a naopak do místa cílové destinace je nějaký motivační činitel přitahuje (pull). Migraci tedy spouští přitažlivé a odpudivé síly o určité intenzitě, která je natolik silná, že donutí člověka opustit způsob života a donutí ho k migračnímu pohybu. Tyto síly nemusí být stejně velké. V případě válek, či přírodních katastrof převažují push síly, kdy hlavní motivací člověka je opustit zdrojovou zemi. Převažující pull síla se zase může projevit např. při migraci za vzděláním, kulturou nebo při jiných podobných důvodech, kdy člověka ze zdrojové země relativně nic nevypuzuje.

Everett Lee popsal svůj „push-pull“ koncept v textu „*A Theory of Migration*“⁸ a uvádí zde celkem čtyři faktory migrace. Rozlišuje faktory spojené s místem původu a s cílovou destinací, ale dále také faktor překážek migrace a osobní faktory. Faktory místa původu a cílové destinace určuje takto – pokud v zemi původu převažují negativní faktory (tedy push síly) a naopak v cílové zemi převažují pozitivní faktory (pull síly) je větší šance, že mezi oběma regiony vznikne migrační proud. Výraznou roli při migraci však hraje faktor překážek. Čím výraznější jsou překážky při migraci, tím vyšší musejí být push a pull síly. Pokud člověka při migraci čekají velké překážky – náročná a nebezpečná cesta do cílové destinace, obtížný vstup do cílového regionu, pak takový člověk potřebuje velkou motivaci k podniknutí migrační cesty – např. vidinu výrazně lepších životních podmínek v cílovém území, nebo naopak výrazně špatné životní podmínky v zemi původu, které ho donutí k migraci, navzdory existujícím překážkám (války, katastrofy, pronásledování v zdrojové zemi).

Lee do procesu migrace zavádí také osobní faktory migrujících osob, předpokládá totiž, že různí jednotlivci potřebují různou míru podnětů a rozhodují se k migraci individuálně, avšak podle něj nejsou důvody k migraci vždy racionální, ale někteří

⁸ LEE, E. s. 47-56

jednotlivci se mohou rozhodovat iracionálně, a proto uznává možnost migrujících osob, které se vymykají schématu push a pull. Migrace může být totiž v určitých kulturách otázkou prestiže, a může se týkat určitých věkových kategorií více než druhých. Migrace je jistě ovlivněna také rodinnými vztahy, migrant jednak volí cílovou zemi s ohledem na potenciální rodinné zázemí a také zvažuje možnost odchodu z původního regionu z důvodu odloučení od části rodiny, která se pro migraci nerozhodne. A v neposlední řadě je migrace ovlivněna i jazykovou a kulturní znalostí cílové destinace – migrant ze zemí, kde se mluví francouzsky se spíše rozhodne pro Francii či Belgii jako cílovou destinaci, spíše než pro Německo, či Itálii.⁹ Jinou důležitou myšlenkou, kterou se Lee zabývá je to, že migrační toky, mají tendenci probíhat tam, kde už se vytvořila tzv. migrační řečiště.

3.3 Teorie dvojího trhu

Tato teorie tvrdí, že existují dvě skupiny profesí – profese, kde je potřeba méně kvalifikovaná, manuální práce (tzv. modré límečky) a na druhé straně profese stojící především na intelektuálních dovednostech, při kterých je vyžadována určitá odborná kvalifikace (tzv. bílé límečky). Tato teorie může být uplatněna na teorii migrace, protože ve vyspělých ekonomikách existují na trhu práce takové profese, které jsou většinovým původním obyvatelstvem považovány za náročné, špatně placené, nebezpečné, nebo neatraktivní, a tak je v takových státech potřeba imigrantů z jiných zemí, kteří jsou ochotni tuto práci vykonávat, protože jim nabízí lepší podmínky než v zemi původu.

Teorie dvojího trhu narušuje běžnou představu o tom, že imigranti berou práci původním obyvatelům a přispívají k vyšší nezaměstnanosti a také ukazuje, že migrační iniciativa může přijít nejen ze strany migrantů, ale také ze strany potřeb ekonomiky a ekonomických subjektů v cílové destinaci. V minulosti jsme takové migrační vlny, které byly povzbuzeny ze strany cílových států za účelem získání pracovní síly mohli vidět na příkladu dělníků z Turecka a Jugoslávie v Německu, nebo na příkladu pracovních pobídek Francie pro obyvatele ze zemí Maghrebu.

⁹ LEE, E. s. 57

3.4 Teorie světového systému

Na základě práce *The Rise and Future Demise of the World Capitalist System*, jejímž autorem je Immanuel Wallerstein vznikla nová teorie mezinárodní migrace. Tato teorie tvrdí, že migrace není způsobena rozvojením pracovního trhu v rámci národních ekonomik, ale strukturou světového trhu, který se vyvinul v 16. století a dále se rozšiřoval. V tomto světovém systému vytváří pronikání kapitalistických ekonomických vztahů do periferních, nekapitalistických společností, mobilní obyvatelstvo, které je nakloněné migraci do zahraničí.

Vedeni touhou po vyšších ziscích a větším bohatství, majitelé a manažeři kapitalistických firem vstupují do chudých zemí na periferii světové ekonomiky při hledání pozemků, surovin, práce a nových spotřebitelských trhů. V minulosti tomuto pronikání na trh pomáhaly koloniální režimy, které spravovaly chudé regiony ve prospěch hospodářských zájmů v kolonizujících společnostech. Dnes je umožněno neokoloniálními vládami a nadnárodními firmami, které udržují moc národních elit, které se buď účastní světové ekonomiky jako kapitalisté, nebo nabízejí své národní zdroje globálním firmám za přijatelných podmínek.¹⁰

Podle teorie světových systémů je migrace přirozeným výsledkem narušení a dislokací, které se nevyhnutelně vyskytují v procesu kapitalistického vývoje. S tím, jak se kapitalismus rozšířil ze svého jádra v Západní Evropě, Severní Americe, Oceánii a Japonsku do celého světa, byly do světového trhu začleněny stále větší části světa a rostoucí podíl lidské populace. Vzhledem k tomu, že země, suroviny a práce v okrajových oblastech jsou pod vlivem a kontrolou trhů, jsou nevyhnutelně vytvářeny migrační toky, z nichž některé se vždy směřovaly do zahraničí. Migrace tedy podle teorie světového trhu směřuje z periferií do center. Tímto způsobem je podle zastánců této teorie možné pochopit důvody migrace a do určité míry i predikovat směry migračních toků.

Předností této teorie je její relativní aktuálnost, je schopna reagovat a interpretovat vývoj migrací po druhé světové válce a zároveň se zabývá migrací v širších historických souvislostech. Její nevýhodou je příliš obecné a globální zaměření, které brání lepšímu popisu lokálních specifik migrace a způsobuje depersonalizaci teorie.

¹⁰ MASSEY, S. s.457-460

3.5 Teorie sociálních sítí

Teorie sociálních sítí tvrdí, že lidé se rozhodují na základě informací, které mají k dispozici skrze osobní a rodinné kontakty. Člověk je součástí komplexních sociálních sítí, které ho ovlivňují, a bez nichž by k migraci v mnoha případech ani dojít nemohlo. Teorie sociálních sítí umožňuje pochopit, proč lidé z určitých regionů, či zemí migrují převážně do zemí, kde mají své krajany, nebo rodinu. Migrační sítě jsou jednak prostředkem, ale často také příčinou migrace. Například v Norsku je migrace za rodinnými příbuznými podle SSB ¹¹ nejčastějším důvodem k migraci. Migrační sítě, jsou souborem interpersonálních svazků, které spojují migranty, bývalé migranty, a nemigranty v místě destinace i původu skrze sdílenou národnost, přátelství a původní komunitu. Zvyšují pravděpodobnost mezinárodního pohybu osob, protože snižují náklady a rizika migrace. Spojení v rámci sociální sítě vytvářejí společenský kapitál, kterého mohou lidé využívat, aby získali přístup k práci v zahraničí. Jakmile počet migrantů dosáhne kritického prahu, rozšířenost sítě sníží náklady a rizika přesunu do cílové země, což způsobí že pravděpodobnost migrace vzroste. To vede k dalšímu nárůstu pohybu osob do cílové země, a tak to pokračuje dále.

Z množství i rozdílnosti teorií o migraci je jasně zřetelné, že jediná teorie není schopna plně popsat migrační chování. Každá migrační vlna a každý jednotlivý proud v rámci historie až doposud je svými znaky a průběhem natolik specifický, že je potřeba zkoumat každý z nich samostatně a formulovat vlastní a nové předpoklady a formulace. I tak lze ale vysledovat určité znaky v moderních teoriích migrace, které se shodují a které vytvářejí základ, na kterém mohou nové teorie stavět. V teoriích o migraci došlo k odklonu od přesvědčení, že migrační chování je determinováno hlavně ekonomickými potřebami migrantů. Člověk je ovlivněn nejen otázkou vidiny lepšího zaměstnání nebo hmotného zajištění, ale také psychologickými a sociálními potřebami.

¹¹ SSB *Statistisk Sentralbyra* (Norský statistický úřad)

4 Migrační krize v Evropě

Svět v současnosti čelí bezprecedentní migrační krizi, podle UNHCR je celosvětově asi 68,5 milionů osob, které byly nuceny opustit své bydliště z důvodu násilných konfliktů, přírodních katastrof, nebo ekonomických kolapsů svých domovských zemí¹². Těch, kteří jsou nuceni opustit nejen svůj domov, ale stát se uprchlíky a opustit také svou zemi je 25,4 milionů a denně musí ze svého bydliště kvůli zmíněným důvodům odejít celosvětově přes 44 000 lidí.

Světové organizace navíc varují, že do budoucna se může tato situace ještě zhoršit a globální migrační krize se může prohloubit. Velkou měrou k tomu přispívají i ekologické faktory, jako je nedostatek pitné vody a také riziko poklesu celosvětového rybolovu v souvislosti s globálním oteplováním. Tyto dva zásadní rizikové faktory mohou uvést v příštích desetiletích do pohybu až 260 milionů osob, které jsou jimi v současnosti nejvíce ohroženy.¹³ Ačkoliv je migrační krize nejvýrazněji vnímána v Evropě a z médií je patrný dojem, že největší tíhu přijímání a integrování uprchlíků nesou země Evropské unie, tak nás možná překvapí, že mezi pěti státy, které celosvětově přijímají nejvíce uprchlíků není žádná ze zemí EU. Na špici tohoto pomyslného žebříčku je Turecko s 3,7 miliony uprchlíky, z nichž ale drtivá většina je těch, které Turecko zadržuje před jejich postupem dál do Evropy. Za Tureckem následují s počty od 1,6 do 1 milionu Uganda, Pákistán, Libanon a Írán

V Evropské unii je odhadem asi 2,2 milionů uprchlíků, kteří pocházejí ze zemí mimo EU. Nejvíce jich nalezneme v Německu, Velké Británii, Francii, Španělsku a Itálii. Svět je díky stále se rozšiřující globalizaci stále více propojený, a tak má i migrační krize v Evropě původ zejména v konfliktech daleko za jejími hranicemi. Můžeme jmenovat tři zásadní konflikty, které způsobují nesilnější migrační proudy a jsou zodpovědné za 57 % všech uprchlíků na celém světě, jsou jimi občanská válka v Sýrii, dlouholetý konflikt v Afghánistánu a nepokoje a humanitární krize v Jižním Súdánu.

Tento příliv migrantů je jednou z největších výzev, kterými si Evropská unie prochází od svého založení v roce 1993. Migrační krize prověří nejen vzájemnou

¹² V současné době je to případ Venezuely, kde došlo nucené migraci 3 milionů osob, kvůli hospodářskému a sociálnímu kolapsu země.

¹³ Reuters 2017

solidaritě zemí EU a jejich spolupráci, ale také jejich ekonomickou stabilitu a schopnost integrovat přijaté uprchlíky. Krátkodobý makroekonomický dopad migrační krize se projevuje ve formě zvýšených výdajů na přijetí, ubytování, vzdělávání a zdravotní péči migrantů, ale do budoucna představuje tento mohutný příliv lidí do postupně se vylidňující Evropy nečekanou ekonomickou, ale také sociální příležitost. Mohutná migrační vlna má potenciál pomoci vyřešit evropským zemím zdánlivě neřešitelné otázky s úbytkem obyvatel v Evropě a s tím spojenou záchranu důchodového a daňového systému do budoucna.

Názory na to, jak řešit migrační krizi se v různých zemích EU mění a část evropské populace je značně skeptická ohledně možných přínosů migrace. Ve většině států se obav a xenofobie snaží využít nacionalistické a v některých případech také radikální politické strany, které využívají tohoto strachu k tomu, aby se prosadily do vysoké politiky v předtím nevídané míře. Spolu s uprchlíky se do zemí Evropské unie mohou dostávat také osoby, které jsou napojené, či přímo součástí teroristických skupin, které svými občasnými útoky ještě zvyšují míru strachu obyvatel Evropy. Řešení migrační krize vyžaduje nejen spolupráci mezi jednotlivými státy, ale také spolupráci s podniky, neziskovými organizacemi a v neposlední řadě s občany EU. Ve své práci si kladu za cíl popsat socio-ekonomické výzvy, ale také příležitosti, které Evropská migrační krize přináší.

4.1 Migranti – kdo migruje?

Migranti proudí do Evropy zejména třemi hlavními cestami, které vedou přes Středozemní moře. Nutno říci, že množství migrantů využívajících tyto jednotlivé trasy se mění. Zeměmi, kterými migranti do Evropy vstupují jsou Řecko, Itálie a Španělsko. Tak jako se tyto tři trasy liší počty a průběhem migrace, tak se liší i v otázce národnosti migrantů, které je nejčastěji využívají.

V minulosti byla nejvyužívanější cestou právě cesta přes Řecko a posléze přes Balkán. Velké množství osob využívajících řeckou cestu bylo způsobeno blízkostí této části Evropy k Blízkému východu a vhodná pro uprchlíky ze Sýrie a Iráku. V roce 2015 kdy nastal vrchol migrační krize v Evropě přišlo do Řecka více než 800 000 migrantů. V současné době je díky lepší kontrole pohraničních ostrovů a přilehlých moří a také díky tomu, že velké množství uprchlíků zadržuje v uprchlických táborech Turecko, tento počet snížen na 32 497 osob ročně. Mezi nejčastější národnosti migrantů na řecké cestě patří

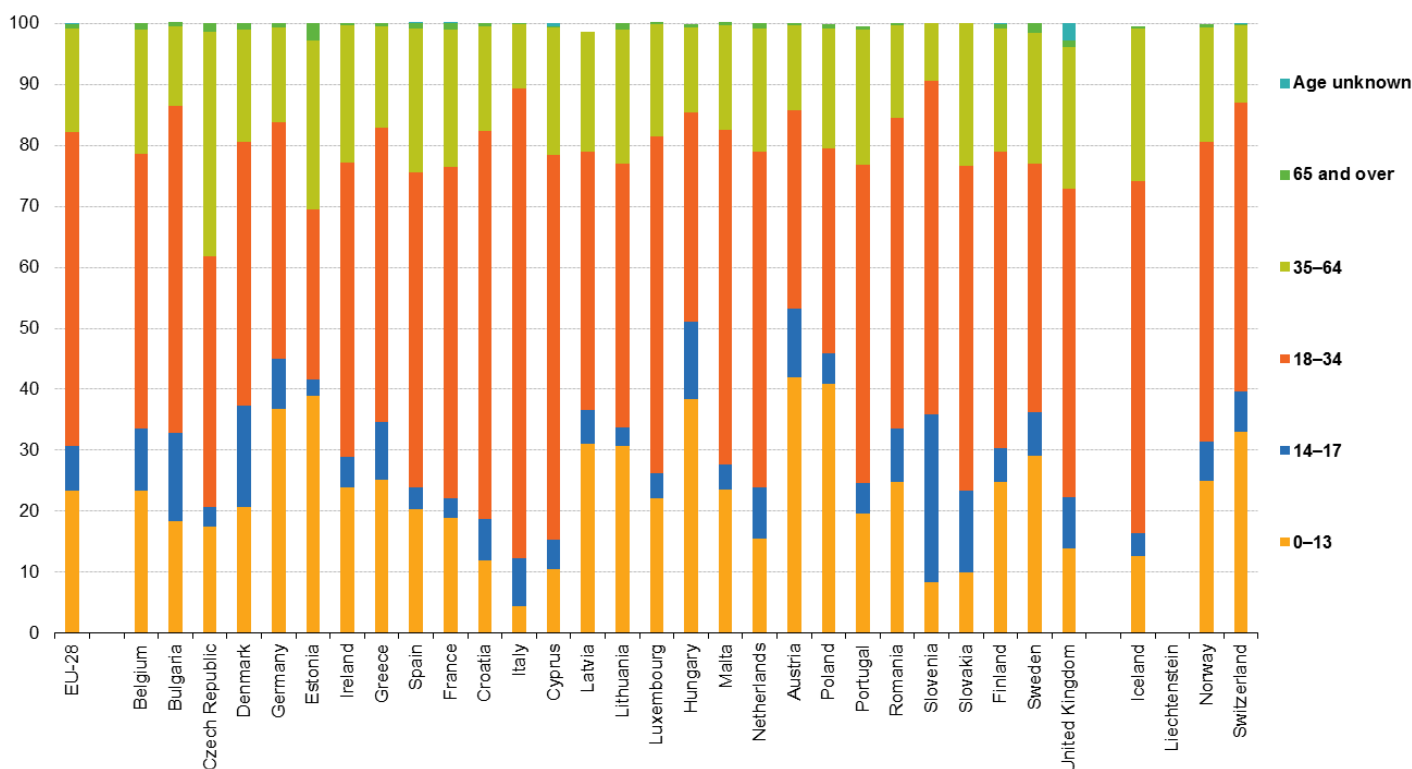
Afghánci, Syřané a Iráčané. Řecká trasa je zajímavá tím, že je zde oproti dvěma ostatním trasám vyváženější poměr žen a mužů mezi migranty a jednoznačně největší počet dětí (36,5 % děti, 23,2 % ženy a 40,3% muži).

Další cestou migrantů do Evropy je trasa do Itálie, převážně na italský ostrov Sicílii a Maltu. V roce 2015 touto cestou dorazilo do EU 153 842 migrantů. V roce 2018 se i zde počet snížil na 23 370 osob. Nejčastější národností migrantů cestujících přes Itálii jsou Tunisané, Eritrejci a Iráčané se Súdánci a Pákistánci. Vzhledem k tomu, že se jedná o nejnebezpečnější cestu kvůli nejdelší cestě přes otevřené moře, jsou zde mnohem více než na řecké trase zastoupeni muži (72 %) a naopak nejméně ženy a děti (9,6 a 18 %).

Třetí cestou je trasa přes Španělsko, právě tato trasa, která byla ze strany migrantů dlouhou dobu opomíjena a byla spíše okrajovou (v roce 2015 jí využilo 5 312 migrantů)¹⁴ se postupně stala hlavní trasou migrantů v současnosti. Zatímco počty migrujících osob do Řecka a Itálie každý rok klesají, v případě Španělska je tomu naopak, a i když počet příchozích migrantů v roce 2018, kterých bylo 58 569 nedosahuje obrovských čísel Řecka a Itálie z let 2015 a 2016, pak je i tak Španělsko nejčastěji používanou trasou migrantů v současné fázi migrační vlny. Z tohoto důvodu se na španělské pobřeží a exklávy Ceuta a Melilla na africkém kontinentě soustředí hlavní pozornost Evropské agentury pro pohraniční a pobřežní stráž (jinak nazývána také FRONTEX). Migranti na této trase pocházejí nejčastěji z Maroka, Guinei a Mali a jsou zastoupeni ze 77% muži, 10,9 % ženami a 11,7 % dětmi.

Z pohledu na jednotlivá data o migraci do těchto tří zemí, které se pro migranty staly branami do Evropy, můžeme usoudit, že migrační vlna v současnosti prozatím slábne a je daleko za svým vrcholem. Pokud nedojde k eskalaci napětí v některé z afrických zemí či ze zemí Blízkého východu, je dosti možné, že migrační tok postupně vyschne, nebo se ustálí na úrovni, na které byl před migrační krizí. Je ale jasné, že v otázce španělských hranic je třeba přijmout dodatečná opatření, aby se tento trend projevil i na západní středomořské trase. Ze statistik o pohlaví migrantů, je také vidět, že se z velké většiny jedná o muže.

¹⁴ UNHCR. Figures at a Glance: Statistical Yearbooks.

Graf č. 1: Věkové rozložení migrantů (dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum_statistics)

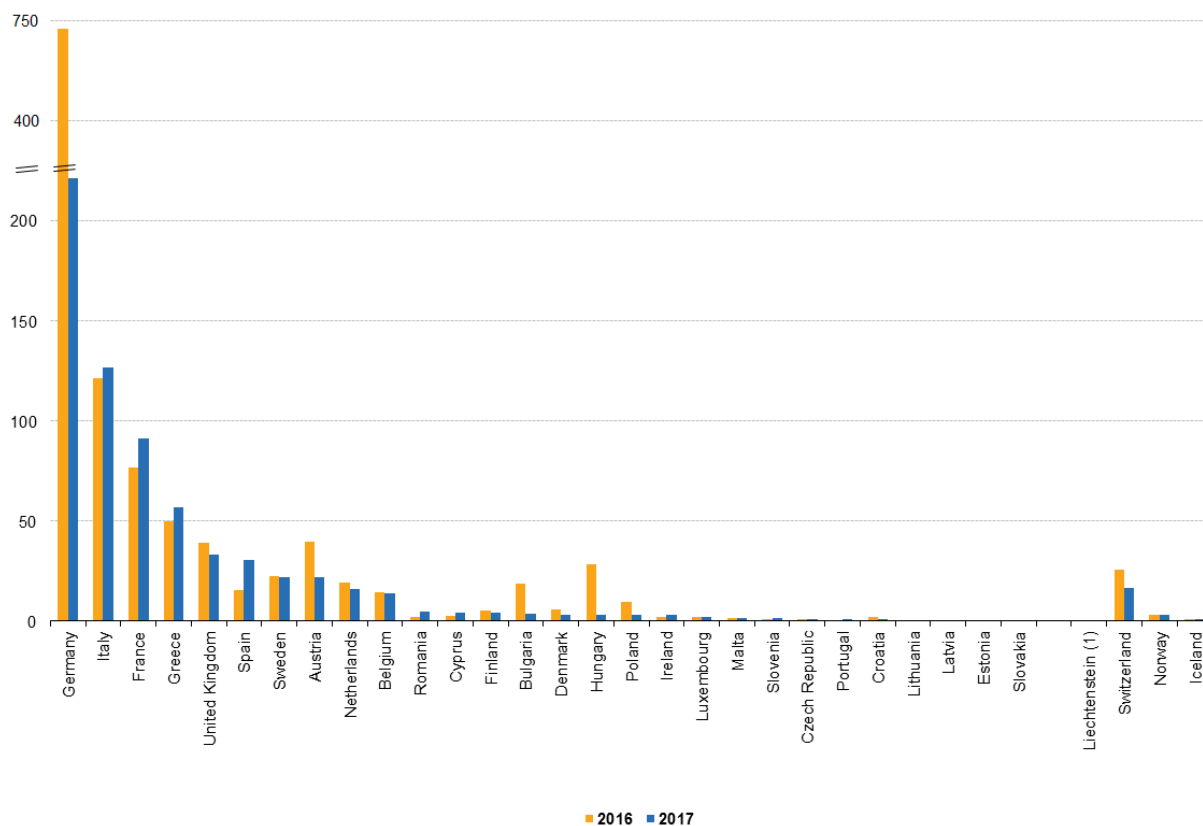
Jak můžeme vidět z grafu číslo 1, podle dat Eurostatu je více než 80 % žadatelů o azyl v EU z neevropských zemí mladších 35 let. Více než polovina jich pak je ve věkovém rozmezí od 18 do 35 let, což ukazuje, že velká část migrantů je v raném produktivním věku, a je tedy schopna vstoupit na evropský pracovní trh. Vzhledem k tomu, že celá třetina ze žadatelů o azyl jsou nezletilí mladší 18 let, je možné poskytnout těmto přichozím také vzdělání a zvýšit tím jejich šance nejen na uplatnění se na trhu práce, ale také napomoci jim v integraci do evropských zemí a evropské kultury.

Mezinárodní měnový fond shromáždil cenné údaje o dosaženém vzdělání migrantů, ačkoliv nejsou k dispozici spolehlivá data, poskytuje tento průzkum alespoň obecný náhled na to, jak vzdělání jsou žadatelé o azyl v EU a umožní to nejen Evropským zemím, ale také evropským podnikatelům a firmám, aby si udělali představu o tom, jak lze nejlépe využít schopností a znalostí těchto lidí. 21 % syrských uprchlíků, kteří hledají útočiště v Německu dosáhlo terciárního vzdělání, což je velice povzbudivé vzhledem k tomu, že průměr dosažení stejného stupně vzdělání mezi původními obyvateli je 23 % obyvatel. Nákladnost poplatku pašerákům lidí za zprostředkování ilegálního

přechodu hranice Evropské unie způsobuje, že si ho mohou dovolit jen relativně bohatší a tím pádem i vzdělanější uprchlíci a migranti pocházející často ze středních vrstev. Méně vzdělaní a chudší uprchlíci končí nejčastěji v uprchlických táborech, zejména v Turecku, Libanonu a Jordánsku. Více než polovina migrantů dosáhla nižšího stupně sekundárního vzdělání. Z těchto údajů o dosaženém vzdělání migrantů v současné migrační krizi je patrné, že současná vlna uprchlíků a migrantů je průměrně vzdělanější než migranti, kteří do EU přicházeli před deseti až dvaceti lety. Otázkou je samozřejmě to, do jaké míry jsou tyto stupně vzdělání v Sýrii a v Německu srovnatelné. Získání detailnějších informací o vzdělání, věku, jazykových schopnostech a předchozího zaměstnání by mělo být jednou z nejvyšších priorit zemí EU při přijímání uprchlíků. Pomocí těchto znalostí je totiž možné znatelně urychlit proces integrace a také zvýšit jeho efektivitu s využitím menších finančních zdrojů.

4.2 Cílové země migrace

Uvedli jsme si, kterými trasami se drtivá většina migrantů do Evropy dostává, ale které země jsou jejich cílem? Odpověď nám opět dají údaje získané agenturou Eurostat. Německo je s 31 % všech žadatelů o azyl v EU za rok 2017, nejčastější cílovou zemí migrantů. Nejvýraznějšími důvody, proč si migranti volí tuto zemi jako svůj nový domov je štedrá sociální politika Německa spolu s početnou základnou menšin odpovídajícím národnosti migrantů a zdaleka nejvstřícnější přístup k migraci ze strany států Evropské unie. Německo je navíc hospodářsky nejsilnější země Evropy s jednou z nejmenších nezaměstnaností, a tak může být i možnost uplatnění se na trhu práce jednou z motivací migrujících osob.

Graf č. 2: Počet žádostí o azyl v zemích EU (dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum_statistics)

Druhou zemí v pořadí, je Itálie s 20 % všech přijatých žádostí o azyl v EU. Vzhledem k již uvedenému statusu Itálie jako první země Evropské unie, do které migranti dorazí je důvod zřejmý. Což je vidět z toho, že další dvě vstupní země migrantů Řecko a Španělsko, jsou v pořadí přijatých žádostí o azyl na čtvrtém a šestém místě. Pořadí zemí s výrazným počtem žádostí o azyl doplňují ještě Francie (14 %) a Velká Británie (5 %). Francie a Velká Británie mají podobné důvody jako u Německa, tedy hospodářská prosperita zemí a přítomné základny jednotlivých menšin.

Z grafu číslo 2 vidíme, že v případě některých evropských zemí došlo k značnému propadu žádostí o azyl mezi lety 2016 a 2017. V první řadě jde samozřejmě o Německo, kde došlo k poklesu počtu žádostí o 77 %. V dalších 3 zemích – Rakousku, Bulharsku a Maďarsku došlo k podobně razantním poklesům žádostí o azyl. Je možné, že zde hraje roli protiimigrační politika v daných zemích, která je zejména v případě Maďarska a jeho premiéra Viktora Orbána velmi intenzivní.¹⁵

¹⁵ EUROSTAT. Asylum statistics: Statistics Explained.

Na opačném konci pořadí zemí, které jsou nejčastějšími cílovými destinacemi migrantů jsou pobaltské země spolu s Chorvatskem, Portugalskem, Českou republikou a Slovenskem. Oblíbenost určitých zemí u žadatelů o azyl ovlivňuje také výše finančního příspěvku a šance na udělení azylu. Tyto šance totiž nejsou ve všech zemích Evropské unie stejné. Švédsko v roce 2014 přiznalo nárok na azylovou ochranu všem žadatelům pocházejícím z Eritreje, naproti tomu Francie udělila azyl pouze 26 % z nich a unijní průměr udělení azylu uprchlíkům z Eritreje byl 75 %. Francie zase ve velké míře uděluje azyl žadatelům z Iráku, zatímco v Řecku na něj dosáhne pouze 14 %. Francie obecně uznává méně žádostí o azyl než zbytek Evropy, v roce 2014 zde byl udělen status azylanta jen 16 % žadatelů.

V současné době můžeme rozlišit tři zásadní postoje jednotlivých zemí k migraci. Prvním typem přístupu je ten, který zaujímají státy jako je Německo či Švédsko, jsou to státy, které jsou po politické i hospodářské stránce schopné přijmou větší množství uprchlíků, a také jich podstatné podíly velkoryse přijímaly¹⁶. I přesto, že Dublinské dohody stanovují, že žadatel o azyl v EU, musí tuto žádost podat v první zemi Evropské unie, do které dorazí, německá kancléřka Angela Merkelová toto pravidlo eliminovala, aby mohlo Německo přijmout uprchlíky, kteří do zemí EU přicházejí a pomohla tak hraničním zemím ve Středozemním moři.

Druhý přístup uplatňují země jako je Velká Británie, Česká republika, Slovensko, Maďarsko, a Polsko. Tedy země, které mají ekonomickou kapacitu k tomu, aby přijaly nějakou část uprchlíků v rámci kvót pro celou EU, ale jejich vlády to odmítají. Právě Maďarsko se dočkalo mezinárodní kritiky, když se rozhodlo uzavřít hranice s Chorvatskem a Srbskem před postupující vlnou migrantů, kteří se chtěli balkánskou cestou dostat do zemí Severní a Západní Evropy. Státy uskupení Visegrádské čtyřky jsou nejhlasitějšími odpůrci kvót pro přerozdělení uprchlíků.

Třetí typ postoje zaujímají země jako je Řecko a Itálie, které čelí obrovskému přílivu uprchlíků, ačkoliv se samotné potýkají s vleklou dluhovou krizí a největší nezaměstnaností v rámci EU. Azylové systémy Řecka a Itálie nejsou schopné integrovat velké množství migrantů, a proto se dožadují pomoci ze strany orgánů EU a ostatních členských států.

¹⁶ ECFR. Migration through the Mediterranean: Mapping the EU Response.

Uprchlická krize je krizí do jisté míry také proto, že Evropská unie není v otázce přijímání migrantů jednotná. Výzkumná instituce ECFR vytvořila v roce 2016 studii, která na základě srovnání několika makroekonomických ukazatelů ukazuje, které země Evropské unie jsou nejvhodnějšími pro přijetí uprchlíků, z hlediska udržitelnosti ekonomického a sociálního vývoje.¹⁷ Těmito kritérii, které byly u jednotlivých států sledovány byly – Předpokládané procento veřejného dluhu vzhledem k HDP v roce 2021, míra nezaměstnanosti v roce 2018, Změna v míře nezaměstnanosti mezi roky 2007-2015 a procento obyvatel na hraně chudoby nebo sociálního vyloučení. Z tabulky, která odráží tento výzkum můžeme vidět, které státy jsou podle ECFR schopny přijmout a integrovat migranty s nejmenšími problémy. V tabulce jsou hodnoty jednotlivých kritérií zhodnoceny pomocí tří barev – zelené, žluté a červené. Červeně zobrazené hodnoty neznamenají, že daný stát nemůže přijmout více uprchlíků, ale spíše ukazuje, že s jejich integrací bude mít větší obtíže nežli státy, jejichž hodnoty jsou označeny zeleně, nebo žlutě.

Jednotlivé ukazatele byly hodnoceny takto: předpokládané procento veřejného dluhu k roku 2021– státy které mají dluh větší než 100 % HDP byly označeny červeně, státy, které mají tento dluh mezi 60-100 % HDP byly označeny žlutě¹⁸ a státy které jsou pod hranicí 60 % byly označeny zeleně. Hodnoty míry nezaměstnanosti byly hodnoceny podle průměru tohoto ukazatele v EU – státy s výrazně nižší mírou nezaměstnanosti, než jaká je průměrná v Evropské unii byly označeny zeleně, státy, jejichž hodnoty se pohybovaly kolem průměru EU byly označeny žlutě a ty které byly výrazně nad průměrnou hodnotou byly označeny červeně.

Změna v míře nezaměstnanosti mezi roky 2007-2015 byla posuzována z hlediska výraznosti propadu – státy jejichž míra nezaměstnanosti v uvedených letech klesala, nebo vzrostla o méně, než jedno procento jsou označeny zeleně, ty, kde došlo k nárůstu nezaměstnanosti do 5 % jsou označeny žlutě a státy s nárůstem nezaměstnanosti o více než 5 % byly označeny červeně. Tento ukazatel má za cíl ukázat, jak moc se zvyšuje

¹⁷ DULLIEN, S. s. 1-8

¹⁸ Maastrichtská dohoda určuje státům, které usilují o vstup do EU, hodnotu 60 % a méně veřejného dluhu vzhledem k HDP.

konkurence na trhu práce – velká konkurence může způsobit konflikty mezi migranty usilující o práci a domácím obyvatelstvem.

Chudoba – země s méně než 20 % obyvateli na hranici chudoby, jsou označeny zeleně, s 20- 27,5 % jsou žluté a s více než 27,5 % jsou označeny rudě. Míra obyvatelstva na hranici chudoby je jedním z velmi důležitých ukazatelů, protože z politického hlediska může být v zemích, kde je tato míra vyšší, složitější prosadit opatření, které by část peněz ze státního rozpočtu směřovalo na začlenění a péči o migranty.

Podle těchto dat je 16 států, které neobsahují ani jednu červenou hodnotu a jsou tak schopné přijímat a integrovat uprchlíky bez zásadnějších ekonomických potíží. Ostatních 12 států má jeden nebo více těchto makroekonomických ukazatelů označen červenou barvou a zvýšené množství migrantů by takovým státům mohlo způsobit hospodářské, nebo sociální problémy.

Zajímavým faktem, který z výzkumu vychází je ten, že Evropská unie jako celek má hospodářské ukazatele ve žlutých hodnotách. Je tedy schopna si z ekonomického hlediska poradit se současnou migrační vlnou bez větších obtíží.

Na základě uvedených dat je vidět, že státy, které jsou nejvíce zasaženy migrační krizí – Itálie, Řecko a Španělsko, jsou těmi, které budou mít podle předpokladů největší ekonomické obtíže s migranty a jelikož se jedná o státy eurozóny, pak je potřeba pomoci od ostatních členských států, aby migrační krize neprohloubila ekonomickou nestabilitu těchto zemí a nepřerostla tak v krizi měnové unie. A naopak, státy, které migranty zatvrzele odmítají, jsou těmi, které by dokázaly přijmout větší množství uprchlíků. Náklady na přijetí migrantů tak zdá se nejsou tím hlavním kritériem. Státy, které mají ekonomické zázemí dostatečně silné se zdráhají migranty přijmout většinou z politických důvodů – v daných zemích jsou obavy části populace z migrantů, které mohou být umocněny některými médii a výroky populistických politiků.

Velikým problémem nejen z hlediska nejlepšího řešení migrační krize, ale také z hlediska udržení soudržnosti a vzájemné sounáležitosti Evropské unie je fakt, že 80 % všech migrantů bylo přijato do pouhých čtyřech zemí EU z celé osmadvacítky. Těmito zeměmi jsou Německo, Švédsko, Francie a Velká Británie. Tyto země nesou

hlavní tíhu řešení migrační krize, a díky tomu mají (k nelibosti zemí, které migranty odmítají) v této otázce hlavní slovo.¹⁹

Stát	Předpokládaný veřejný dluh vzhledem k HDP 2001 [%]	Míra nezaměstnanosti 2018 [%]	Změna v míře nezaměstnanosti 2007–2015 [%]	Obyvatelé na hranici chudoby [%]
EU	87	6,6	2,2	24,4
Belgie	104	5,5	0,8	21,2
Bulharsko	39	5,2	3,2	40,1
Česká	45	2,1	-0,2	14,8
Dánsko	46	5,1	2,2	17,9
Estonsko	9	4,6	1,7	26
Finsko	71	6,8	2,6	17,3
Francie	100	9,1	2,5	18,5
Chorvatsko	95	7,7	6,3	29,3
Irsko	92	5,3	4,7	27,4
Itálie	125	10,3	5,8	28,3
Kypr	96	8,8	11,6	27,4
Litva	42	6,3	4,7	27,3
Lotyšsko	40	7,1	3,8	32,7
Lucembursko	19	4,9	1,9	19,0
Maďarsko	75	3,7	-0,7	31,1
Malta	63	3,8	-1,1	23,8
Německo	58	3,3	-3,7	20,6
Nizozemsko	69	3,6	2,7	16,5
Polsko	61	3,5	-2,1	24,7
Portugalsko	130	6,7	3,5	27,5
Rakousko	81	4,7	1,1	19,2
Rumunsko	40	3,8	0,3	40,2
Řecko	189	18,6	16,7	36

¹⁹ Viz. Dočasné zrušení Dublinských dohod ze strany Německa

Slovensko	60	6,1	0,3	18,4
Slovinsko	86	5,2	4,2	20,4
Španělsko	110	14,3	14,1	29,2
Švédsko	44	6,2	1,3	16,9
Velká	97	4,0	-0,1	24,1

Tabulka č. 1: Udržitelnost migrace v zemích EU (zdroj: ECFR, vlastní zpracování)

5 Ekonomické důsledky migrační krize

Migrační krize má a také do budoucna bude mít dopad na hospodářství členských zemí Evropské unie, které se rozhodnout migranty přijmout. Tyto dopady můžeme rozdělit na krátkodobé (tedy ty, které můžeme zaznamenat už v současnosti a které ještě nějakou dobu potrvají) a dlouhodobé (ty jejichž důsledky se projeví až v budoucnu, v delším časovém horizontu). Tyto makroekonomické důsledky se liší stát od státu, a to nejen podle počtu přijatých migrantů, ale také podle hospodářské úrovně daných zemí.

5.1 Krátkodobý makroekonomický dopad

V krátkodobém horizontu se zvýší dodatečné veřejné výdaje na poskytování prvních podpůrných opatření úspěšným žadatelům o azyl, jako je bydlení, strava, zdravotní péče a vzdělání. Okamžitým momentálním výdajem jsou i zvýšené náklady na provoz úřadů, které jsou za integraci a péči o uprchlíky zodpovědné. Nezanedbatelnými výdaji jsou i ty spojené s navracením neúspěšných žadatelů do jejich země původu. Vzhledem k politicky nestabilní situaci v některých z těchto zemí, jako je Sýrie či Afghánistán lze očekávat, že bude potřeba se po nějakou dobu postarat také o potřeby těchto lidí, kterým nebyl azyl udělen, a to do doby, než bude jejich návrat možný. Evropská unie se proto snaží přijímat řešení, která by ekonomické dopady migrace do členských zemí řešila z dlouhodobého hlediska.

Evropská unie se rozhodla v následujících letech vyplatit zemím, které se rozhodly migrantům zajistit ubytování, zdravotní péči a další nezbytnosti, částku 2,4 miliardy eur. Téměř polovinu z této částky dostanou dvě nejvíce zasažené země – Itálie a Řecko. Premiér Španělska, které je momentálně nejvytíženější vstupní zemí z hlediska migrace, oznámil, že na první fázi přijetí migrantů vyčlenila jeho vláda 30 milionů euro s tím, že další finanční prostředky uvolní Evropská unie pro Španělsko později v roce 2019.

Státy, které jsou současnou vlnou nejvíce zasaženy, pocítují krátkodobý nárůst výdajů na řešení migrační krize. V Německu jde o výdaje v hodnotě 0,5 % HDP ročně. Švédsko, které je jedním z nejčastějších cílů migrantů, a které přijímá azylanty už dlouhou řadu let, ohlásilo výdaje v hodnotě 1 % HDP pro zvládnutí současné migrační

vlny. Stejně tak i Dánsko, které je známé svou otevřeností vůči migrantům utratilo v letech 2015 a 2016 prostředky rovnající se 0,47 a 0,5 % ročního HDP. Pro srovnání, Česká republika v roce 2016 vyčlenila prostředky v hodnotě 0,02 % HDP a je tak státem, který patří mezi ty, které za migrační krizi zaplatili nejméně.²⁰ Turecko, které jak jsme zmínili, je státem s největším počtem uprchlíků na svém území na světě, utratí od roku 2011 každý rok 0,8 % svého HDP.

Zatížení pro rozpočty států, nejsou velká, a vzhledem k předpokládanému krátkodobému efektu migrační krize v řádech jednotek let, je po fiskální stránce migrační vlna řešitelnou. Vzhledem k odhadovanému počtu 3,5 milionu migrantů rozmístěných po státech Evropské unie činí odhadované výdaje 0,5 % evropského HDP.²¹ Německý ministr financí Wolfgang Schäuble navrhuje financovat výdaje na řešení migrační krize a integraci migrantů pomocí zavedení plošné, celoevropské zvláštní daně na litr benzínu a nafty. Jeho návrh byl však prozatím odmítnut zástupci jeho vlastní strany. V případě krizového vývoje financování těchto výdajů, by se ale mohlo jednat o schůdné a rychlé řešení.

Z výdajů na řešení migrační krize nelze přehlédnout finanční prostředky, které státy, které se s vlnou migrantů potýkají, vydávají na armádu, policii a bezpečnostní infrastrukturu. Obrovské množství lidí vyžaduje zvýšený dohled policejních složek států, kdy jsou policisté i armáda často nasazováni v masovém měřítku, zejména při dočasných obnovených kontrolách na hranicích. Velký nárůst výdajů spojených s rozšířením aktivit a zaměstnanců vidíme také u Evropské agentury pro pohraniční a pobřežní stráž (Frontex). Frontex, který vznikl už v roce 2004 se transformoval v roce 2015 na agenturu, její hlavní náplní je boj s nelegální migrací a ochrana vnějších hranic Evropské unie. Rok od roku se tato agentura rozrůstá. V roce 2015 měla 309 zaměstnanců a roční rozpočet činil 143 milionů eur, v roce 2018 byl počet zaměstnanců více než 680 a také rozpočet se více než zdvojnásobil na 320 milionů eur.

²⁰ AIYAR, S.

²¹OECD. How will the refugee surge affect the European economy

5.1.1 Australský model fiskálního dopadu imigrace

V roce 2008 představilo australské Ministerstvo imigrace a občanství model předpokládaných fiskálních dopadů migrace, který umožňuje analyzovat, jaký efekt mají příchozí migranti do Austrálie na státní rozpočet. Tento model se dá do jisté míry uplatnit také na země Evropské unie. Analýza operuje s třemi typy migrace – migrace za prací, migrace za rodinou a humanitární migrace (uprchlíci) a sleduje, jak tyto jednotlivé typy migrantů ovlivňují státní rozpočet hostitelské země, a to buď tím, že do něj v celkovém součtu přispívají, nebo z něj naopak čerpají.

Model zahrnuje dvacetiletou prognózu, a pracuje pouze s migranty, kteří do země přijdou, nijak nekalkuluje s jejich dětmi ani s následujícími generacemi. Analýza ukazuje, že uprchlíci jsou z ekonomického hlediska pro stát největší ekonomickou zátěží, během prvních 10-15 let mají negativní fiskální dopad, zatímco ekonomičtí migranti (kteří migrují za prací) přispívají do státního rozpočtu už od prvních let od příchodu do země. Ačkoliv i humanitární migranti začnou po určité době přispívat daněmi do státní kasy, celkově bráno, tyto příjmy nemohou ani zdaleka navrátit státu výdaje, které za migranty utratil v počátečních letech.

K podobným výsledkům docházejí také studie pocházející z Evropy. Dánský ekonom Wadensjö v roce 2000 představil svoji teorii, kde vypočítal, že migranti stojí Dánsko přibližně 0,7 % HDP v dlouhodobém horizontu. Děti migrantů po dosažení produktivního věku naopak přibližně 2 % HDP přispívají. Britské studie však ukazují, že i fiskální výdaje či příjmy z migrantů závisí na hospodářském cyklu a pohybují se v rozsahu -0,7 % až 0,7 % HDP. Z uvedeného je vidět, že fiskální dopad migrace podléhá několika faktorům – sociální politice a integraci v daném státu, časovému horizontu a hospodářskému cyklu. Do možných ekonomických dopadů se promítá samozřejmě proměnlivost každé migrační vlny, jak jsem již zmínil na začátku své práce.

Migrační krize však nepřináší z krátkodobého horizontu pouze výdaje a negativa. Příliv velké masy migrantů vede, jak jsme již ukázali ke zvýšení veřejných výdajů. Toto zvýšení veřejných výdajů vhání další peníze do ekonomiky a zvyšuje agregátní poptávku. Uprchlíci představují nezanedbatelný trh, na kterém by se mohly uplatnit evropské služby a zboží. To má expanzivní vliv na ekonomiku a zvyšuje příjmy a HDP hostitelských zemí. Podle eurokomisaře pro Evropské ekonomické a zahraniční záležitosti Pierra Moscoviciho, by se mohlo jednat o navýšení růstu HDP o 0,2 až 0,3 %.

Studie Mezinárodního měnového fondu ²² se zaměřila na dopady migrace na rakouskou ekonomiku a vytvořila předpoklad, že při správné a zejména rychlé integraci migrantů lze v letech 2020-2050 očekávat nárůst HDP Rakouska o minimálně 0,25 % a snížení výdajů na penzijní a zdravotnické výdaje o stejné množství. Podle Nikolaje Georgieva, předsedy rakouské pobočky MMF byly navíc odhady studie konzervativní a počítaly spíše s horší integrací cizinců do hospodářství. Očekávaný nárůst schodku státního rozpočtu po roce 2016 se nevyplnil a schodek se naopak snižuje. V roce 2016 byl tento schodek 1,6 % HDP, v roce 2017 už pouze 0,7 % HDP a v roce 2018 tvořil schodek 0,5 % HDP.

5.1.2 Omezení Schengenského prostoru jako možné řešení?

Jedním z možných scénářů řešení migrační krize z bezpečnostního hlediska je omezení Schengenského prostoru, či jeho úplné zrušení. V mnoha státech byla v reakci na migrační krizi dočasně obnovena kontrola na vnitřních hranicích Evropské unie (což umožňuje Schengenský hraniční kodex). Jednalo se o nemalý počet zemí, své hranice začaly po letech opětovně kontrolovat Německo, Rakousko, Francie, Norsko, Švédsko, Maďarsko, Slovinsko, Belgie a Dánsko. Tyto kontroly se ukázaly jako dočasné, ale určité politické subjekty v některých zemích Evropy, vyzývají k tomu, aby se vnitřní hranice opětovně trvale zavedly, alespoň v určité podobě, a to kvůli zvýšení bezpečnosti a lepší kontrole pohybu osob po území Evropské unie.

Jaký by byl vliv tohoto opatření na hospodářství a trhy v rámci EU? Je toto zrušení „Schengenu“ vhodným řešením migrační krize? Pohyb pracovních sil, kapitálu, zboží a služeb podléhá jiným regulím, a je zajištěn legislativně jinak než jen schengenským prostorem. Tyto dvě legislativně oddělené politiky Evropské unie jsou však vzájemně provázané. Fungování vnitřních trhů Evropské unie je podpořeno zrušením hraničních kontrol. Opětovné zavedení kontrol na vnitřních hranicích EU by negativním způsobem ovlivnilo fungování celoevropského trhu. Kontroly by vedly k prodloužení přepravní doby zboží i pracovní síly o několik desítek minut a v některých případech až hodin. Každý rok se přes vnitřní hranice mezi členskými státy „Schengenu“ uskuteční 57 milionů přeshraničních pohybů. Pokud dva státy zruší kontroly na hraničních přechodech, zvýší se jejich vzájemný obchod o 10 až 15 %. Finanční ztráta plynoucí ze

²² REUTERS. *EU to support Spain, Morocco on migration, but funds limited*

znovuzavedení hraničních kontrol se odhaduje na 5-18 miliard eur za rok. Největší ztráty by měly země, které jsou exportně zaměřené a mezi které patří i Česká republika.

Z důvodu veliké nejednotnosti států EU ohledně kvót k přerozdělení migrantů, navrhli nizozemští politici zavedení „mini-Schengenu“, tedy omezení Schengenského prostoru na Nizozemsko, Německo, Belgie, Rakousko a Lucembursko. I když tento návrh měl za cíl spíše zvýšit tlak na „jižní“ státy EU a na státy Visegrádské čtyřky, které jsou velkými odpůrci kvót pro přijímání migrantů, už jen fakt, že tento návrh zazněl a vedla se o něm diskuse na oficiálních jednáních orgánů Evropské unie ukazuje, že možnost zavedení nějaké formy kontroly hranic není zcela zavržena.²³

5.1.3 Nouzový fond pro africké země

Evropská unie momentálně plánuje vynaložit větší finanční prostředky na regulaci migrace v západním Středomoří tak, že podpoří Maroko a Tunisko při lepší ostraze jejich hranic částkou 55 milionů euro. Financovat ochranu hranic je v současnosti hlavní strategií Evropské unie, jak řídit migraci a omezit nelegální vstup na své území. Smyslem je podpořit vlády uvedených zemí při ostraze jejich hranic a při boji proti pašerákům lidí, jejichž nelegální byznys s migrací proudí zejména skrze tyto země.

Dalších 29 milionů vyčlenila EU pro vznik detenčních center v pobřežních oblastech ze kterých se migranti vydávají na cestu přes Středozemní moře do Evropy. Výše těchto výdajů, které vyčlenila Evropská komise je 3,7 miliardy euro na vznik Nouzového fondu pro africké země.²⁴ Také Česká republika přispívá do tohoto fondu a to částkou 10,4 milionů eur. Do částky je zahrnut i společný příspěvek států Visegrádské čtyřky, kteří se rozhodli přispět celkovou částkou 35 milionů euro, rozdělenou mezi všechny státy. V současnosti je v tomto fondu alokováno 4,2 miliardy Eur, kterými přispěla nejen samotná EU, ale také jednotlivé členské země a jiní přispívatelé²⁵, kteří do fondu vložili částku 492 milionů eur.

Zvýšené výdaje na bezpečnost se ale týkají i jednotlivých států. V Německu v roce 2016 a 2017 zvyšovali počet osob v bezpečnostních složkách o 4300 z důvodu zvýšeného

²³ BENEŠ, V., EBERLE J., KOVÁŘ J. s. 1-20.

²⁴ EC. Trust Fund Financials: State of Play and Financial resources.

²⁵ Norsko a Švýcarsko, ale také Mali, Djibouti, Burkina Faso, Senegal a OSN

rizika terorismu a také kvůli migraci. Výdaje na toto posílení bezpečnosti v Německu stálo 876 milionů eur.

Státy úspěšným žadatelům o azyl poskytují také měsíční příspěvky na jejich potřeby. Výše těchto příspěvků je velice proměnlivá v závislosti na politice daného státu a ubytování, kterého se migrantům dostane. Členské země si totiž ponechávají kontrolu nad svou vlastní azylovou politikou i přes dlouholeté snahy Evropské unie sjednotit jí na společné unijní bázi. Základní zásady azylové politiky jednotlivých zemí se sice shodují, jako například ta, že o žadatele o azyl musí být postaráno z hmotného hlediska, ovšem rozdíl je ve výši finančního příspěvku, který azylant dostane. Tyto příspěvky se mohou pohybovat od 10 do více než 300 eur na dospělou osobu na měsíc. Celkové výdaje státu na jednoho žadatele o azyl ²⁶ se mohou pohybovat mezi 8 000 až 12 000 eur za rok.²⁷

5.2 Finanční příspěvky a benefity pro žadatele o azyl

Belgie

Státní příspěvek se týká pouze těch žadatelů o azyl, kteří žijí v uprchlických centrech. Jeho výše je 29,6 euro měsíčně, s tím, že v centrech mohou lidé vykonávat určitá placená zaměstnání, za která mohou dostat až 185 eur měsíčně. Po šesti měsících mohou získat pracovní povolení. Po udělení azylu získává žadatel automaticky pracovní povolení a může si do Belgie přivést své nejbližší příbuzné.

Česká republika

Azylanti dostávají 15 eur měsíčně. Strava i základní každodenní potřeby jsou poskytovány zdarma v azylových centrech. Mimo azylová centra nemohou žadatelé o azyl žít v průběhu projednávání jejich žádosti. Během prvního roku, kdy žádají o azyl nedostanou pracovní povolení.

²⁶ Výdaje na ubytování, financování zodpovědných úřadů a měsíční příspěvky

²⁷ OECD. How will the refugee surge affect the European economy, s. 14–21

Finsko

Finsko patří k nejštedřejším zemím, a azylantům vyplácí měsíční podporu ve výši 316 euro na osobu a 267 pro jejího partnera a dospělé děti. Stravu si musí platit sami z příspěvku, který je jim dán. Musí povinně vykonávat neplacenou komunitní službu, jako součást procesu integrace, v případě odmítnutí jim hrozí ztráta části příspěvku. Prvních 3-6 měsíců nemohou vykonávat jinou práci. Mohou zažádat o příspěvek ve výši až 1000 eur na odchod z Finska zpět do země původu. Po uznání žádosti mají azylantí nárok na 3 roky státem financovaného bydlení a sociální benefity shodné s obyvatelem Finska.

Francie

Ve Francii dostávají žadatelé příspěvek 204 eur na měsíc. Každá další osoba žijící ve společné domácnosti dostává 102 eur. Příspěvek je každý rok revalvován o roční inflaci. Pokud žadatelé odmítnou ubytování v některém z 300 francouzských azylových zařízení, ztrácejí nárok na finanční benefity. Z příspěvku si musejí hradit stravování, ačkoliv v potravinových bankách jsou k dispozici i jídla zdarma. Prvních 12 měsíců nesmějí pracovat a mají zdravotní pojištění po dobu posuzování žádosti zdarma.

V říjnu roku 2018 schválil francouzský parlament nový přístup k integraci migrantů, kteří čekají na vyřízení své žádosti o azyl – rodiny, které u sebe ubytují takové osoby dostanou úlevy na daních. Kompenzace mají mít výši 5 eur na den a ročně si může rodina z daní odečíst přibližně 1500 eur.²⁸ Mnoho Francouzů už u sebe uprchlíky ubytovává, celkem jich v rodinách bylo ubytováno 244. Aby mohla rodina uprchlíka ubytovat musí obě strany splňovat několik kritérií, rodině je při jejich splnění vystaven certifikát, který udělují organizace starající se o uprchlíky. Vláda se tímto opatřením snaží snížit státní výdaje. Podle hnutí Republika v pohybu vyjdou daňové úlevy pro soukromé osoby mnohem levněji než ubytování žadatelů o azyl v státních zařízeních.²⁹ Zmíněné opatření podpořily i evropské organizace, které považují ubytování uprchlíků ve francouzských rodinách za opatření, které významně podporuje integraci migrantů do evropské společnosti.

²⁸ BALUCHA, M.

²⁹ Ubytování jednoho azylanta v azylových centrech stojí Francii 17 eur na den.

Itálie

Uprchlíci jsou ubytováni ve státních uprchlických centrech, dokud není jejich žádost o azyl vyřízena. Kvalita těchto zařízení byla často kritizována jako nedostatečná. V centrech dostávají stravu, oblečení i hygienické pomůcky. Dva měsíce po podání žádosti o azyl získávají žadatelé pracovní povolení. Nárok na příspěvek ze strany státu mají pouze nezaměstnaní, kteří využijí ubytování v uprchlických centrech. Ti dostávají finanční benefit 75 euro měsíčně. Po schválení žádosti nedostávají žádný příspěvek.

Maďarsko

Azylanti dostávají od druhého měsíce od podání žádosti 25 euro měsíčně, což je asi desetina podpory v nezaměstnanosti v Maďarsku. Osoby, kterým je udělen azyl mohou v azylovém zařízení zůstat další dva měsíce.

Německo

Žadatelé o azyl mají v Německu nárok na příspěvek 135 eur, pokud jsou ubytováni v uprchlických centrech, ke kterému navíc dostávají jídlo zdarma. Po třech měsících tento příspěvek vzroste na maximálně 216 eur. Příspěvek na dítě se pohybuje až do 92 eur v závislosti na jeho věku. Po 15 měsících, nebo po schválení žádosti o azyl dostávají základní příspěvek ve výši 400 eur, a navíc jsou jim hrazeny náklady na bydlení. V Německu mají azylanti možnost zvolit si, že budou ubytováni v soukromém ubytování, na což jim stát přispívá 354 eury měsíčně, což je asi o 70 eur méně, než kolik dostávají obyvatelé Německa, kteří mají nárok na sociální podporu. Část tohoto příspěvku dostanou v podobě nepeněžní podpory. Nárok na příspěvky sociálního zabezpečení mají pouze ti, kterým je přiznán azyl.

Rakousko

I v Rakousku si mohou uprchlíci zvolit mezi ubytováním ve státních zařízeních, nebo v soukromém ubytování. V případě že se ubytují v soukromém ubytování, a jídlo jim poskytuje stát, dostávají 40 euro. Pokud si stravu, oděvy a jiné nezbytnosti kupují sami, dostává se jim od státu příspěvku mezi 320–365 eury, který nezahrnuje příspěvek na nájem. Na dítě je příspěvek 100 euro, a ročně dostane každý jednotlivec 150 euro na ošacení a děti 200 euro na školní potřeby. V Rakousku se vyskytují určité odlišnosti ve výši příspěvku v závislosti na spolkové zemi, ve které jsou azylanti ubytováni. Výše uvedené částky se týkají azylantů ubytovaných ve Vídni a okolí.³⁰

Řecko

V Řecku má péči o uprchlíky na starosti Národní středisko pro sociální solidaritu a UNHCR. Žadatelé o azyl žijí ve státních zařízeních a obdrží každý měsíc příspěvek 90 euro. Někdy je tento příspěvek vyplácen v podobě poukázek na jídlo, oblečení nebo hygienu. Na mnoha řeckých ostrovech vážně azylová infrastruktura a azylanti tam mají problém dostat vyplacený příspěvek, na který mají nárok. V Řecku se mohou pohybovat zcela volně a mohou pracovat za stejných podmínek jako Řekové.

Španělsko

Podle Vysokého představitele OSN pro uprchlíky Marii Jesuse Vegy má Španělsko azylový systém, který se řadí mezi ty nejlepší v Evropě. Jeho kapacita však není připravena na současnou migrační vlnu a do budoucna zde bude potřeba více investovat. V azylových centrech dostávají azylanti příspěvek 50 eur na měsíc a dalších 19 eur za dítě. Stát hradí těmto žadatelům o azyl veřejnou dopravu, zdravotní péči, jazykové kurzy a práci překladatele. Po uplynutí 6 měsíců se azylanti přesouvají z center do soukromého ubytování, kde jim stát platí nájem. Navíc dostávají 300–500 euro v závislosti na jejich rodinném stavu a počet dětí. Po uplynutí období 12 měsíců od podání žádosti o azyl dostanou azylanti pracovní povolení. Sociální benefity posléze dostávají jen v případech nouze.

³⁰ DEUTSCHE WELLE. Asylum benefits in the EU: How member states compare.

Švédsko

Švédsko je co se týče poskytování ubytování žadatelům o azyl nejvíce striktní z uvedených zemí. Pokud totiž žadatel má finanční prostředky k tomu, aby si sám zařídil ubytování, pak nemá nárok na bydlení ve státním zařízení. Pokud si to nemůže z finančních důvodů dovolit, je mu poskytnuto ubytování ve státním zařízení. Zde jim stát zařídí stravování a měsíční benefit 70 eur na dospělou osobu a 55 eur pro dítě. Osoby, které žijí v soukromém ubytování dostanou příspěvek 225 euro na pokrytí výdajů za jídlo, hygienické potřeby, oblečení, zdravotní péči a volnočasové aktivity, ale ne na nájem. Poté, co je uznán azyl, má taková osoba povinnost si najít vlastní bydlení. Jen pro srovnání – Švéd žijící na sociální podpoře dostává 394 eur měsíčně.

Velká Británie

Uprchlíci ve Spojeném království si nemohou vybrat v jaké části země, nebo kde budou žít, ale jsou umístěni do soukromého bydlení na základě rozhodnutí odpovědných úřadů. Na základní potřeby je jim vyplácen měsíční příspěvek 170 euro. Matky s dětmi mladšími 3 let dostanou každý měsíc 19 euro. Žadatel o azyl nesmí v Británii pracovat, ale má bezplatný přístup k zdravotní péči a vzdělávacímu systému. Po uznání žádosti mají stejné sociální výhody jako občané Velké Británie.³¹

V některých zemích se objevily případy, kdy se žadatelé o azyl pokoušeli tento systém příspěvků zneužít. V Německu používali někteří žadatelé více totožností a zaregistrovali se tak do azylového systému vícekrát, přičemž azylový systém přetížený příchodem velkého množství migrantů nedokázal nesrovnalosti odhalit. V průměru si jedna osoba takovým podvodem přišla na několik tisíc eur. V jednom případě používal jistý Súdánec dokonce 12 totožností a přišel si díky tomu na 45 000 eur.³²

³¹ REUTERS. Factbox: Benefits offered to asylum seekers in European countries.

³² ČTK. Německo vyšetřuje zneužívání dávek uprchlíky.

Stát	Měsíční příspěvek ve státním zařízení [€]	Měsíční příspěvek v soukromém zařízení [€]	Roční výdaje [€]
Belgie	29,6	0	355
Česká republika	15	0	180
Finsko	316	0	3792
Francie	204	0	2448
Itálie	75	0	900
Maďarsko	25	0	300
Německo	135	354	1620-4248
Rakousko	40	470-565	480-6780
Řecko	90	0	1080
Španělsko	50	300-500	600-6000
Švédsko	70	225	840-2700
Velká Británie	170	0	2040

Tabulka č. 2: Příspěvky žadatelů o azyl ve vybraných zemích EU (Dostupné z: <https://www.dw.com/en/asylum-benefits-in-the-eu-how-member-states-compare/a-44298599>; vlastní zpracování)

5.3 Dopad migrační krize na hospodaření států

Krátkodobý dopad migrační krize na hospodářství členských zemí Evropské unie lze pozorovat na aktuálních makroekonomických ukazatelích ve státech, které byly postiženy nejvíce. Určitý časový odstup, který od počátku a prozatímního vrcholu migrační krize uplynul nám umožní sledovat tyto ukazatele v několika letech rozpětí. Sledované ukazatele v letech 2014-2018 jsou růst HDP, růst schodku státního rozpočtu a růst státních výdajů.

Stát	Růst HDP v letech 2014-2017 [%]			
	2014	2015	2016	2017
Francie	0,9	1,1	1,2	1,8
Itálie	0,1	1,0	0,9	1,5
Německo	0,5	0,8	0,9	1,0
Rakousko	0,8	1,1	1,5	3,0
Řecko	-0,7	-0,3	-0,2	1,4
Švédsko	2,6	4,5	3,2	2,3
Velká Británie	2,1	3,1	2,3	1,9

Tabulka č. 3: Růst HDP ve vybraných státech EU (zdroj: OECD, vlastní zpracování)

Z hlediska růstu HDP sledovaných zemí EU, dochází od počátku migrační krize ve všech zemích kromě Švédska a také Velké Británie (kde však hraje roli Brexit a odchod zahraničních firem ze země) k růstu v řádu procentních bodů. Růst HDP pozorujeme i v Řecku, a Itálii, které se kromě migrace potýkají také s dluhovou krizí. Můžeme říci, že migrační krize nijak neškodila růstu hospodářství členských zemí EU. V případě Rakouska růst dosáhl dokonce rozdílu 2,8 % mezi lety 2014 a 2017.

Stát	Růst schodku státního rozpočtu v letech 2014-2017 [%]			
	2014	2015	2016	2017
Francie	-3,9	-3,6	-3,4	-2,6
Itálie	-3,0	-2,6	-2,5	-2,4
Německo	0,5	0,8	0,9	1,0
Rakousko	-2,7	-1,0	-1,6	-0,7
Řecko	-3,6	-5,7	0,6	0,8
Švédsko	-1,6	0,2	1,2	1,3
Velká Británie	-5,5	-4,8	-3,8	-2,3

Tabulka č. 4: Růst schodku státního rozpočtu (zdroj: OECD, vlastní zpracování)

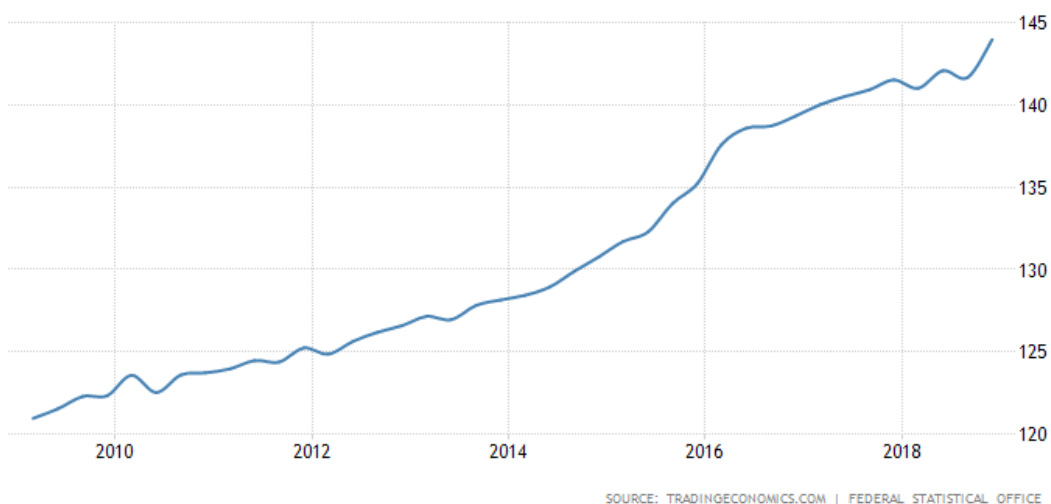
Schodek státního rozpočtu zemí EU také nebyl do zásadní míry vynaloženými náklady na přijímání migrantů zasažen. V případě Německa je dokonce vidět, že pokračuje trend bezschodkových rozpočtů, a to už po páté v řadě. Přebytkový rozpočet je v Německu schválen také na rok 2019 a s vyrovnaným rozpočtem se počítá minimálně až do roku 2022. Přebytkový rozpočet má Německo od roku 2014 (kdy se mu to podařilo poprvé od roku 1969). Veřejné finance za rok 2017 skončily s přebytkem 36,6 miliard eur v roce 2017 a 11,2 miliard v roce 2018. Důvodem vyrovnaných rozpočtů jsou nízká nezaměstnanost a také vyšší daňové příjmy, v poslední době se mluví o zpomalování německé ekonomiky a hrozícím nástupu hospodářské recese. Přebytkový rozpočet se v letech 2015-2017 podařilo udržet i ve Švédsku, kde navíc přebytek podobně jako v Německu rok od roku narůstá. Kromě Řecka, kde rozpočet kolísá, se všem státům daří rozpočtový schodek rok od roku snižovat.

Stát	Poměr státních výdajů vzhledem k HDP v letech 2014-2017 [%]			
	2014	2015	2016	2017
Francie	57,2	56,8	56,6	56,5
Itálie	50,9	50,3	49,3	48,9
Německo	44,1	43,7	44,0	43,9
Rakousko	52,3	51,0	50,6	49,1
Řecko	50,2	53,8	49,5	48,0
Švédsko	51,1	49,6	49,4	49,1
Velká Británie	41,2	40,5	39,6	38,8

Tabulka č. 5: Poměr státních výdajů vzhledem k HDP (zdroj: OECD, vlastní zpracování)

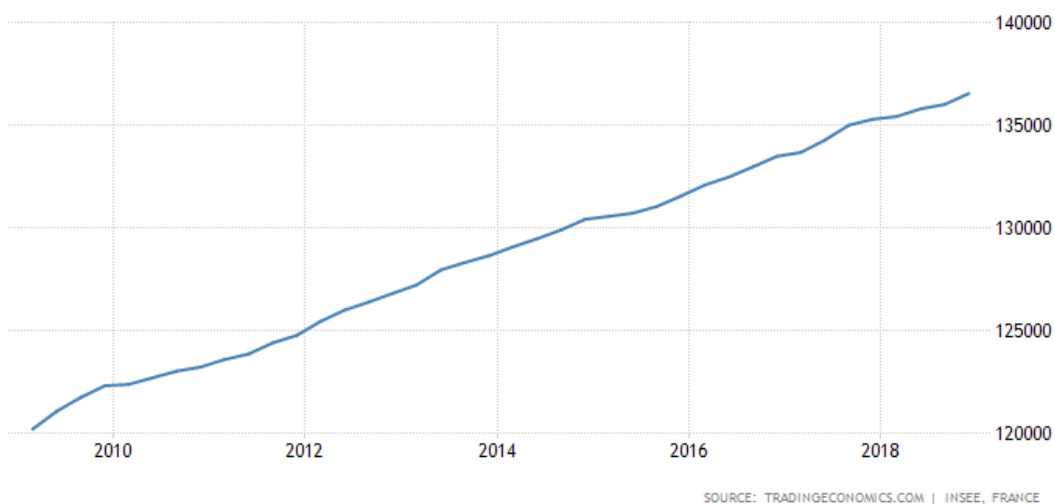
Dalším údajem, který nám může ukázat ekonomický dopad migrační krize na evropské země jsou vládní výdaje. Vládní výdaje můžeme sledovat buď odděleně, nebo vzhledem k HDP. Výdaje vlády se vzhledem k HDP se u všech sledovaných zemí buď snižovaly, nebo se držely ve stejné hladině. To nám ukazuje, že výdaje, které státy měly, směřovaly k podpoře růstu HDP.

Graf vládních výdajů z dlouhodobého časového horizontu nám ukazuje, jaký byl trend a také zda tento trend nějak narušila migrační krize a donutila státy náhle k větším výdajům. První graf ukazuje, že v Německu výdaje státu dlouhodobě stoupají a také, že od roku 2014 do roku 2016 došlo k výraznějšímu navýšení výdajů státu, což může signalizovat prostředky uvolněné k pokrytí potřeb státu spojených s hlavní migrační vlnou. Po roce 2016 se trend státních výdajů srovnal s tím před rokem 2014.

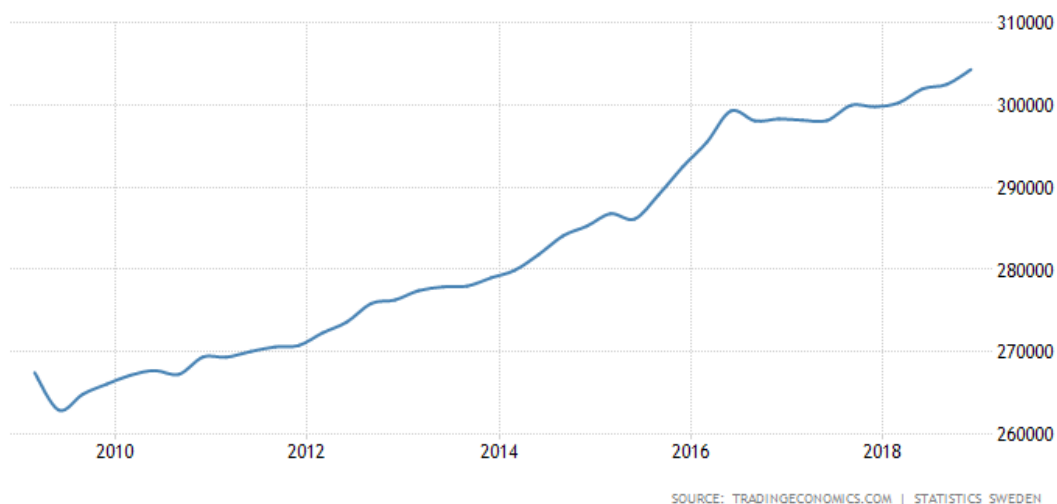
Graf č. 3: Růst veřejných výdajů v Německu (zdroj: Tradingeconomics.com)

Výdaje Francouzské vlády narůstaly, dle trendu posledních let, ale žádnou změnu spojenou s vypuknutím migrační krize zde nepozorujeme. Nutno ovšem říci, že růst státních výdajů je ve Francii nejstrmější.

Graf č. 4: Růst veřejných výdajů ve Francii (zdroj: Tradingeconomics.com)

V grafu švédských státních výdajů lze vidět podobnost s Německem. Po dlouhodobém rovnoměrném růstu dochází ke skokovému zvýšení výdajů mezi lety 2015 a 2016 a pozdější stabilizaci. I zde se s největší pravděpodobností jedná o výdaje spojené s migrační krizí a azylovým procesem přijímání uprchlíků.

Graf č. 5: Růst veřejných výdajů ve Švédsku (zdroj: Tradingeconomics.com)

Z uvedených makroekonomických ukazatelů lze usoudit, že migrační krize se hospodářství nejvíce postižených zemí ve významnější míře nedotkla a není zde riziko, že by způsobila nějaký druh hospodářské krize. I u Německa a Švédska, kde z grafu výdajů můžeme pozorovat nárůst v době vrcholu migrační vlny, lze předpokládat, že vzhledem k přebytkovým rozpočtům obou těchto zemí, dokázaly státy investovat své finance efektivně a tento náhlý a do jisté míry nečekaný skokový výdaj dokázaly vynahradiť dobře fungující ekonomikou a dobrou rozpočtovou politikou. Migrační krize krátkodobý růst hospodářství sledovaných členských zemí EU nezpomalila a její dopad zůstává ponejvíce ve sféře sociální a politické.

6 Dopady migrační krize na pracovní trh zemí EU

Jedny z nejdůležitějších výdajů, které státy musejí investovat, jsou dodatečné výdaje spojené se snahou o integraci migrantů do pracovního trhu. Na počátku může být nárůst ve vyplácených sociálních dávkách pro tyto osoby, avšak podle výzkumu ze Švédska, se výdaje zmenšují s tím, jak migranti po uplynutí určité doby nastoupí do zaměstnání a přestanou státní podporu pobírat. Podle dat, která má k dispozici Arbetsformedlingen (Švédský úřad pro zaměstnanost) nastoupí po 4 letech od začátku státní podpory do zaměstnání 75 % přijatých migrantů. Z krátkodobého hlediska by tedy fiskální výdaje státu měly v průběhu let klesat k udržitelným hodnotám. Pro úspěšné začlenění přijatých žadatelů o azyl do trhu práce je třeba jejich vzdělávání, rekvalifikace a snaha úřadů o co nejrychlejší uplatnění těchto osob.

Mnoho obyvatel Evropské unie se obává, že migrační krize ovlivní nejen fiskální politiku státu, ale také trh práce v jednotlivých zemích. Panují obavy, že budou brát práci místním obyvatelům a přispějí tak k prohloubení chudoby nejnižších vrstev obyvatel. V některých státech se takové obavy týkají velké většiny obyvatel. Podle průzkumu, který proběhl v roce 2016, ve kterém byli dotazováni respondenti z vybraných zemí EU, má velké obavy z migrační krize a jejího dopadu na pracovní trh a sociální zabezpečení 86 % obyvatel v Maďarsku, 75 % v Polsku, 72 % v Řecku, 65 % v Itálii. Naopak obyvatelé, kteří se nejméně bojí ekonomického dopadu integrace migrantů bychom našli v Německu (31 %), Švédsku (32 %) a Nizozemsku (40 %). Z výsledků tohoto průzkumu vidíme, že velkou měrou se na podobných obavách obyvatel podílí protimigrační rétorika politiků. Někteří lidé se také obávají, že příliv migrantů do pracovního trhu způsobí snižování mezd.

Jaká je tedy realita? Je tato migrační vlna hrozbou pro pracovní místa obyvatel evropských zemí? Takové obavy nejsou zcela oprávněné. Vstup migrantů na pracovní trh nejvíce postihne nekvalifikovaný pracovní sektor, protože právě o tyto zaměstnání se nejvíce migrantů uchází. Poměr osob v evropských zemích vzhledem k poptávce po zaměstnancích v tomto sektoru je stále nižší. Například v České republice je převis nabídky pracovních míst pro ty, kdo se uchází o práci se základním vzděláním (0,59 uchazeče na jedno pracovní místo), u zaměstnání pro nižší střední vzdělání je tento převis dokonce 0,09 uchazeče na jedno pracovní místo a u nižšího středního odborného

vzdělání je to 0,62 uchazeče. Uchazečů o zaměstnání s žádným dosaženým vzděláním je 1,27 uchazeče na jedno pracovní místo.

V některých oborech je navíc poptávka po pracovnících ještě větší – v oboru stavebních dělníků je v současnosti volných přes 14 000 míst.³³ Migranti z předchozích migračních vln v zemích EU nejčastěji pracují v sektorech jako je montážní výroba (16 %), zdravotnictví a sociální služby (15 %), velkoobchod a maloobchod (13 %) a pohostinství a hotelnictví (11 %). Obsazenost pracovních míst v těchto sektorech v rámci České republiky ukazuje, že přesně v těchto pracovních odvětvích je v České republice nejvíce volných míst, tedy na tyto pracovní místa chybí zaměstnanci. Ve 3. čtvrtletí roku 2018 bylo v ČR neobsazeno 143 785 volných míst v oboru montážní výroby (včetně pozic pomocných pracovníků), 47 565 míst v oboru prodeje a služeb, Česká republika má tedy velký potenciál k tomu, aby byla schopna zajistit možným přijatým migrantům vhodná pracovní místa, která jsou momentálně dlouhodobě neobsazena.

Vidíme, že v případě České republiky by přijatí migranti nikomu práci „nebrali“, naopak, zejména ti s vyučením by byli pro spoustu zaměstnavatelů přínosem a hledanou pracovní silou v situaci, kdy nezaměstnanost okolo 3 % ukazuje na plnou zaměstnanost a nedostatek uchazečů o zaměstnání. Guvernér České národní banky Jiří Rusnok, se v roce 2017 vyjádřil pro přijímání cizinců na práci v České republice. Podle něj je v současné době ČR příliš uzavřená pro pracovní sílu ze zahraničí a firmy jsou tak omezovány a mají problémy se zaplněním některých pozic kvůli přílišné byrokracii. Angažování pracovníků z ciziny (a tedy i ekonomických migrantů) by podle Rusnoka mohlo zvýšit HDP České republiky dokonce o několik procent a podle jeho slov by se „*nic špatného nestalo, kdyby se do země přes legální víza pustilo například sto tisíc Ukrajinců*“.³⁴

V Německu je situace podobná a registrovaných volných pracovních míst je k dispozici 757 714. Z toho v migranty často obsazovaném zdravotnictví a sociálních službách je volných přes 87 tisíc pracovních míst, ve výrobě je volných přes 74 tisíc

³³ Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

³⁴ ROUSEK, L.

a v maloobchodě více než 71 tisíc³⁵ Ve Francii je volných míst 240 tisíc, ve Velké Británii 710 tisíc.³⁶ Dlouhodobě lze pozorovat celoevropský nárůst v míře neobsazených pracovních míst, který vzrostl o 2,2 % za rok 2018. Situace, kdy by migranti kvůli nižším nárokům na mzdu brali práci domácím obyvatelům, a tak způsobili sociální krizi, nejspíše nelze vzhledem k uvedeným statistikám očekávat ve většině zemí, které jsou cílovými destinacemi migračních proudů.

6.1 Začlenění migrantů do pracovního trhu

Teoretická východiska ekonomů tvrdí, že v případě ekonomických migrantů je jejich začlenění do pracovního trhu rychlejší a efektivnější. To je často způsobeno tím, že než uprchlíci, kteří žádají o azyl projdou procesem schválení, jsou vyřazeni z pracovního trhu kvůli zákonným omezením do doby, než jim status azylanta přidělen. Doba, po kterou nemůže žadatel z legislativních důvodů o azyl usilovat o zaměstnání v cílové zemi se různě liší. Některé země mají proces přijetí azylanta a jeho začlenění delší než ostatní. V rámci Evropské unie je tento proces nejkratší v Řecku a Švédsku, kde neexistuje žádná čekací doba a žadatel o azyl může vstoupit na pracovní trh okamžitě po splnění určitých zákonem daných podmínek. To je jistě nespornou výhodou při integraci těchto cizinců. Podobně krátké období mají také Rakousko, Německo a Finsko, kde může migrant nastoupit do zaměstnání už 3 měsíce po podání žádosti o azyl. Státy Evropské unie, kde je čekání azylanta na pracovní povolení nejdelší, jsou Velká Británie a Česká republika, kde tento proces trvá celých 12 měsíců. Na vině je zejména zdoluhavý legislativní proces přijetí imigranta.

To, jakým způsobem by se mohli tito nově příchozí migranti uplatnit na trhu práce, v jaké míře a za jak dlouhé časové období, může napovědět situace ohledně migrantů, kteří přišli do Evropy v minulosti. Statistické údaje o zaměstnanosti jednotlivých skupin migrantů vycházejí z údajů Evropské komise pro sociální věci. Imigranti mají v Evropě a většině vyspělých zemích obecně nižší procentuální zastoupení v pracovním trhu než domácí obyvatelstvo, a v průměru také nižší mzdy. V Německu v roce 2013 byla míra nezaměstnanosti imigrantů dvojnásobná oproti míře nezaměstnanosti domácích obyvatel. Pravděpodobnost nezaměstnanosti je u nedávno

³⁵ BUNDESAGENTUR FÜR ARBEIT

³⁶ Dle dat Eurostat

příchozích imigrantů o 7% vyšší než u domácích obyvatel, kteří mají podobné charakteristiky, co se vzdělání či kvalifikace týče. Z dlouhodobého hlediska, se tento rozdíl zmenšuje, ale i tak zůstává na rozdílu 3 %. Vyšší mírou nezaměstnanosti jsou postiženy spíše ženy, než muži (Ženy 21 %, Muži 18 %). Vzhledem ke kultuře imigrantů z muslimských zemí, je tento rozdíl ještě více signifikantní, protože tradiční rozvržení muslimské rodiny preferuje práci muže než ženy a také vzdělání žen je nižší. Podle zkoumání se rozdíl mezi účastí imigrantů na pracovním trhu a účastí domácích obyvatel postupně srovnává, a k úplnému sjednocení dochází po zhruba 20 letech.

Ze všech skupin migrantů (ekonomičtí, migranti cestující za rodinou, uprchlíci) jsou uprchlíci nejzranitelnější skupinou z hlediska pracovního trhu, a mají na něm nejnižší procento zastoupení. V průměru je 19 % uprchlíků, kteří byli v Evropské unii v roce 2011 nezaměstnaných. Zaměstnanost uprchlíků v jednotlivých zemích EU se samozřejmě různí. Důvody jsou míra nezaměstnanosti v cílové zemi, ale také sociální politika vzhledem k uprchlíkům, tedy nakolik stát uprchlíky podporuje finančně. Ve Španělsku a Finsku je zaměstnaných pouze 40 % úspěšných žadatelů o azyl. Ve Švýcarsku, Řecku, Maltě a Itálii se toto číslo pohybuje mezi 60 % a 66 %.

Vysokou zaměstnanost, nejvyšší mezi zeměmi EU, vykazují uprchlíci, kteří získali azyl ve Slovinsku, kde dosahuje 78 %. Samotná Evropská komise pro sociální věci společně se sekretariátem OECD, kteří tato data shromáždili, označili data ve Slovinsku jako ne zcela relevantní. Národnostní složení osob, kteří byli do Slovinska přijati jako uprchlíci se zásadním způsobem liší od těch z ostatních zemí EU. Drtivá většina těchto osob ve Slovinsku jsou uprchlíci ze zemí bývalé Jugoslávie, kteří žádali o status uprchlíka během, nebo po občanské válce. Často se jedná o Srby, Bosňáky, Albánce, tedy národy, které byly součástí Jugoslávie spolu se Slovinskem, a kromě částečně sdílené kultury sdílí také jazykové schopnosti a jsou schopni se ve Slovinsku bez problémů domluvit, což odbourává mnohé bariéry při vstupu azylantů na trh práce. Podobně nerelevantní data o zaměstnanosti uprchlíků vykazuje také Chorvatsko.

Z ekonomicky aktivních uprchlíků v EU v roce 2011, jich 20 % bylo nezaměstnaných, 12 % jich bylo nezaměstnaných po dobu dvanácti měsíců, nebo více a 7 % bylo nezaměstnaných více než dva roky. Dlouhodobá nezaměstnanost byla v roce 2014 u azylantů v rámci EU vyšší než u domácích obyvatel (19 % u azylantů, 8 % u domácích obyvatel).

Z ostatních skupin migrantů jsou na pracovním trhu nejaktivnější z podstaty věci ti ekonomičtí, tedy ty osoby, které přišli do Evropy kvůli zlepšení svých životních podmínek, a kvůli získání lepšího zaměstnání. U nich je totiž zaměstnanost v celoevropském průměru 80 % k roku 2014. U migrantů, kteří přišli za účel sjednocení s rodinou, která už v EU žije je míra zaměstnanosti pouhých 22 %, a i přesto, že s postupem času dochází k zvyšování této hodnoty. Na úroveň zaměstnanosti domácího obyvatelstva se tito migranti dostanou až po 20 letech.

Zlepšení legislativy, která by umožnila migrantům co nejdříve vstup na pracovní trh by nejen snížilo výdaje na péči o ně, ale také by napomohlo k lepší integraci. S tím je ale spojena například nutnost výuky jazyka dané země, jehož neznalost se ukazuje jako jedna z největších překážek migrantů při hledání zaměstnání. Podle studie Evropské komise pro sociální věci zvýší aktivní znalost jazyka hostitelské země zaměstnanost migrantů o 10 až 7 %, což jsou jistě nezanedbatelná čísla a investice do jazykového vzdělávání migrantů se jednotlivým státům vrátí nazpět v podobě většího počtu zaměstnaných žadatelů o azyl. Mezinárodní měnový fond také doporučuje odstranění některých zákonů, které brání migrantům uplatnit se na trhu práce – uvádí například zákon, který je platný v Rakousku a Německu kdy je zaměstnavatel povinný hledat na volné místo v zaměstnání tzv. „preferovaného pracovníka“ (tedy osobu pocházející z některé země Evropské unie) a až poté když ho nenajde může zaměstnat azylanta s platným pracovním povolením. Podle názoru MMF zrušení těchto legislativních omezení pomůže k začlenění migrantů do zaměstnání v cílové zemi.

Data, která o migrační vlně poskytuje UNHCR ukazují, že velké procento z nich jsou mladí muži do 35 let, kteří jsou převážně vyučení, nebo dosáhli terciárního stupně vzdělání. Z tohoto hlediska je toto složení migrační vlny ideální z hlediska pracovního trhu. Samozřejmě, bude potřeba přeskolit část z těchto migrantů, aby byli schopni zaměstnání, které vykonávali v zemi původu, provozovat také v hostitelské zemi. Investice od takových speciálních tréninkových procesů, mají velkou návratnost v podobě rychlejšího zapojení do zaměstnání.

Pomoc při integraci migrantů do pracovního trhu mohou nabídnout také nevládní organizace a firmy. Federace německého průmyslu (BDI) prohlásila, že migranti mohou přinést výhody do světa podnikání a navrhla změny v německých zákonech, které by umožnily německým firmám využít pracovních schopností migrantů. V době, kdy

jsou úřady a státy zatíženy hledáním řešení migrační krize to mohou být firmy a soukromý sektor kdo sehraje důležitou roli v rekvalifikaci a vzdělávání přijatých migrantů.

7 Migrace jako řešení stárnoucí Evropy

Současná migrační vlna, v Evropě největší od druhé světové války je nejen možnou ekonomickou příležitostí, ale také příležitostí starého kontinentu, vyřešit problém, který se rýsuje už několik let. Evropa je kontinentem, který populačně stárne. V roce 2018 je téměř jeden z pěti Evropanů starší 65 let. V roce 2080 bude podíl osob, kterým je více než 80 let 13 %, dvojnásobně, než je tomu dnes. Devět z deseti zemí s největším počtem obyvatel přes 65 a 80 let na světě je evropských. Předpovědi demografů naznačují, že v příštích desetiletích přinese problém stárnoucí populace nemalé obtíže, jak pro sociální a zdravotní péči, tak i pro hospodářství. V takové situaci se příchod velkého množství migrantů, z nichž většina jsou lidé v produktivním věku, jeví jako možné řešení stárnoucí Evropy.

Úbytek obyvatel a současně stárnutí populace některé státy pocítují už v dnešní době. Například pobaltské země, nebo Bulharsko zaznamenali pokles počtu obyvatel o 15 % od roku 1990, Chorvatsko o 10 %, Rumunsko a Maďarsko o více než 5 %. Podíl obyvatelstva ve věku 65 let a více vzrostl mezi lety 1990 až 2010 v zemích Střední Evropy a Pobaltí o více než třetinu. Stárnutí populace v těchto zemích je způsobeno mimo jiné také nízkou porodností. Míra plodnosti je v uvedených regionech průměrně nižší než 1,6. V Polsku, Maďarsku a Slovensku dokonce 1,3, což je o hodně méně, než je potřebná míra porodnosti pro nejnižší přírůstek obyvatel – 2,1.

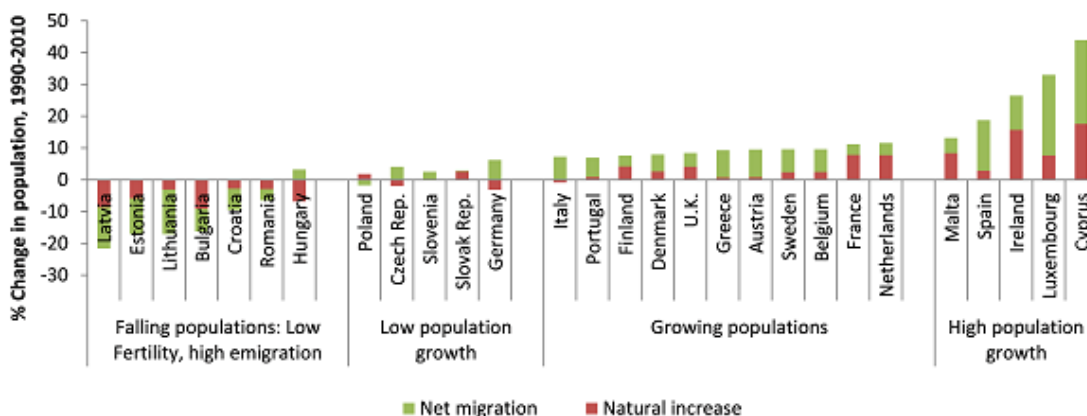
Výše zmíněné země, mají navíc velký podíl emigrace do zahraničí, což způsobuje odliv zejména mladých lidí. Podle dat ČSÚ³⁷ populace v České republice klesala od roku 1990 do roku 2003, odkdy opět rostla. Podle předpokladů statistiků dosáhl počet obyvatel v ČR vrcholu na začátku roku 2018 (10, 536 milionů obyvatel). Nejvýraznější úbytek obyvatelstva předpokládá studie ČSÚ do let 2050-2080, podle nejvíce pesimistické předpovědi, by měla mít Česká republika na konci 21. století pouze 6,095 milionů obyvatel. Počet osob v důchodovém věku by se měl do poloviny století zdvojnásobit na jednu třetinu populace a průměrný věk populace bude okolo 50 let.

S tím, jak Evropa stárne ubývá osob v produktivním věku, které přispívají do státních systémů sociální péče, které slouží mimo jiné k vyplácení penzí osobám v důchodovém věku.

³⁷ ČSÚ. *Stárnutí se nevyhne.*

Za takové situace bude systém sociální péče a zdravotnictví velmi přetížen. Podle jistých projekcí Světového ekonomického institutu z Hamburku budou například v Německu v roce 2060 pracovat dva lidé v produktivním věku, aby daněmi pokryli výdaje na sociální a zdravotní péči jedné osoby v důchodovém věku. Stát bude nucen vynakládat obrovské množství financí na tuto péči a zdroje tak budou chybět v jiných sektorech.

Řešením pro Evropu mohou v tomto případě být právě příchozí migranti. Migrace může být tím faktorem, který způsobí nárůst evropské populace, jak se tomu už v současnosti v některých zemích děje. V mnoha zemích počet obyvatel roste jen díky tomu, že migrace do těchto států převyšuje přirozený úbytek obyvatelstva. To byl důvod výše zmíněného nedávného nárůstu populace v České republice. I tak je Česká republika řazena Světovou bankou do skupiny evropských států s malým populačním růstem (spolu s Polskem, Slovinskem, Slovenskem a Německem). Kromě Polska, nemá ani jeden z těchto států přirozený růst, ale mírného růstu je dosaženo pouze díky migraci na jejich území. Migranti přicházející v rámci současné migrační vlny jsou mladí a je mezi nimi velké procento dětí a díky tomu mohou být jednou přínosem a v produktivním věku přispívat do systému sociálního zabezpečení ve střednědobém časovém horizontu.³⁸

Graf č. 6: Procentuální změna v populaci zemí EU v letech 1990–2010 (zdroj: Worldbank.org)

³⁸ THE WORLD BANK

Některé státy už v současnosti rozpoznali nutnost využít migrace k udržení rostoucí populace a byli aktivní v přijímání uprchlíků. Graf číslo 5 ukazuje, že Španělsko, Švédsko, Rakousko a Řecko využili migrace k tomu, aby podpořili klesající počty obyvatel, zatímco Maďarsko, Chorvatsko a Rumunsko mají stále velké problémy s nízkou porodností a vysokou emigrací, což z nich činí státy s nejrychleji klesající populací v rámci Evropské unie. Míra porodnosti v Německu je nejnižší na světě a podle OECD je potřeba přidat 1,5 milionu migrantů do německého hospodářství, aby podpořili a udrželi současný systém sociálního zabezpečení. Pro celou Evropu je třeba přidat 50 milionů pracujících osob do roku 2060 k dosažení stejného cíle. Jelikož porodnost nejspíše nevzroste, je jedinou možností příchod pracovníků ze zahraničí.

Státem, který se snaží aktivně využít současné migrační krize k řešení populačního problému je Portugalsko. Portugalsko, které je postiženo dluhovou krizí, a které má problémy s nezaměstnaností se potýká s velkou emigrací a do roku 2060 mu hrozí, že přijde o 20 % populace. V posledních čtyřech letech emigrovalo z Portugalska půl milionu obyvatel. Z tohoto důvodu portugalský premiér, socialista Antonio Costa v roce 2016, kdy se většina zemí migrační vlně bránila, nabídl zemím, které se nejvíce potýkaly s migrační krizí, že Portugalsko je připraveno přijmout větší množství uprchlíků. Podle migračních kvót Evropské unie, které Portugalsko odsouhlasilo přijali 4 500 a požádalo, aby mohlo přijmout o dalších 5 800 více. Portugalský velvyslanec v Řecku dokonce navštívil uprchlický tábor a nabízel svou zemi ležící na atlantickém pobřeží jako nový domov uprchlíkům. Portugalsko však vyhlásilo, že si přijaté migranty bude vybírat a bude cílit především na studenty a kvalifikované dělníky.

Ani migrace ale nemusí stárnutí Evropy a hrozící krizi penzijního systému zcela odvrátit. V roce 2009 vypracoval Javier Grenno³⁹ studii, kde ukázal, že ani rozsáhlá migrace (kterou zažilo Španělsko už před světovou hospodářskou krizí) není dlouhodobým řešením budoucí penzijní krize. Příchod imigrantů může krizi oddálit a zmírnit její následky, pokud dojde k jejich úspěšné integraci do pracovního trhu. Jako řešení penzijní krize vidí Grenno stále zvýšení daní, ovšem díky migraci nemusí být toto zvýšení tak vysoké. Například do roku 2050 počítá se zvýšením daní ve Španělsku o 47,8 % na pokrytí penzijního systému. V případě přijetí 60 000 migrantů za rok, by se do roku 2050 daně zvýšily „jen“ o 34,5 %. V Rakousku by bez migrace došlo

³⁹ OECD. *International Migration Outlook 2013: The fiscal impact of immigration in OECD countries.*

k uvedenému roku ke zvýšení daní o 71,2 % a s migrací 10 000 migrantů za rok o 65,6 %. Migrační krize by tedy podle Grenna mohla zpomalit nástup penzijní krize a zmírnit její následky. Na druhou stranu je třeba říci, že současná migrační krize je bezprecedentní a v roce 2009 nemohl Grenno tušit příchod migrantů do Evropy v takovém rozsahu a zmírnění penzijní krize tak do budoucna může být ještě razantnější.

Jisté výzkumy ukazují, že je potřeba zlepšit integraci migrantů a celý proces přijímání migrantů, aby bylo možné využít potenciál současné migrační vlny ke zmírnění následků budoucích problémů se stárnoucí Evropou. Podle práce dánské Rockwool Foundation⁴⁰, z roku 2014 byli imigranti z nezápadních zemí (*non-Western immigrants*) pro Dánsko ztrátoví a státní kasu stály 2,2 miliardy euro. To znamená, že jejich finanční bilance vzhledem k dánskému státnímu rozpočtu byla ztrátová, přispěli do něj méně, než kolik peněz na ně vynaložil stát. Podle studie se tato negativní bilance imigrantů z nezápadních zemí vůči státním financím nezmění, i když bude nižší – i v roce 2050 by Dánsko vynakládalo 0,8 miliardy eur. Studie ukazuje, že naopak imigrace ze západních zemí přispívá do rozpočtu už od prvních let pobytu⁴¹ a do roku 2050 by měli na sociální systém Dánska přispívat 1,2 miliardami. Pokud se tedy sečte celková finanční bilance imigrantů v Dánsku jak ze západních, tak z nezápadních zemí, lze v roce 2050 očekávat mírný příspěvek do rozpočtu ve výši 0,4 miliardy eur.

Studie také uvádí rozdíl mezi první generací imigrantů z nezápadních zemí (narození v zahraničí) a druhou generací (narození v Dánsku). V současnosti jsou výdaje státu na druhou generaci migrantů vyšší, (první generace 0,5 miliardy euro, druhá generace 1,7 miliardy euro) což je ale způsobeno tím, že osoby z druhé generace jsou v nízkém věku a často teprve absolvují základní a jiné stupně vzdělání. V roce 2050 začne první generace opouštět pracovní trh a výdaje za ní se vyšplhají na 1,6 miliardy, zatímco druhá generace bude v hospodářsky aktivním věku a ze současného deficitu se stane přebytek 0,8 mld. Celkově tedy vznikne pro státní kasu deficit 0,8 miliardy euro. Zajímavé je také porovnání, kolik bude Dánsko stát jeden rodilý Dán a kolik imigrant z nezápadních zemí. Očekává se, že za Dána bude stát vynakládat celkem 695 euro ročně, kdežto za imigranta z druhé generace 1070 euro.

⁴⁰ THE ROCKWOOL FOUNDATION

⁴¹ V roce 2014 měli imigranti ze Západu pozitivní finanční bilanci 0,5 miliardy eur.

Z uvedených dat a dlouhodobých prognóz je jasně patrné, že je potřeba, aby státy Evropské unie i unie jako celek věnovaly obzvláště velkou pozornost integraci příchozích migrantů do pracovního trhu, protože pouze tak bude dosaženo toho, aby migranti přispívali do sociálního systému a stali se do budoucna možným řešením budoucí penzijní krize. V případě nezvládnuté integrace se z migrantů může stát finanční zátěž namísto pomoci pro hospodaření států v budoucích letech.

8 Politické a sociální výzvy spojené s migrační krizí

Migrační krize ovlivnila kromě hospodářství také politiku v členských zemích Evropské unie a v mnoha z nich vynesla do nejvyšších míst nová politická uskupení a hnutí. Rétorika některých těchto politiků spolu s médii způsobila nárůst xenofobie a rasismu, stejně tak jako strachu a obav. Jak jsem již uvedl ve své práci, hlavní obtíže spojené s migrační krizí nejsou na poli ekonomickém, jelikož hospodářství států Evropské unie je natolik silné a relativně stabilní, že si je schopné se vzniklou situací poradit. Tím hlavním polem, kde leží opravdová výzva způsobená současným migračním proudem, je politika a společnost. Krize odhalila nejednotnost Evropské unie – ukázala, že původní členské státy EU zaujímají zcela jinou migrační politiku než nové členské státy a těžko mezi sebou hledají kompromisy.

Vleklé spory, které pronikly až do národních politických kruhů způsobila otázka tzv. uprchlických či migračních kvót. Podle původního předpokladu mělo řešení migrační krize napomoci přerozdělení příchozích migrantů proporcionálně mezi jednotlivé členské státy EU, aby se tak ulevilo zejména těm zemím, které se potýkají s jejich velkými počty. Právě státy střední Evropy a Pobaltí byly těmi, kdo nejhorlivěji odporovali těmto kvótám. Evropský komisař pro vnitřní záležitosti Dimitris Avramopoulos na summitu k migrační krizi v roce 2016 potvrdil, že Evropská unie bude státům, které přijmou uprchlíky, vyplácet příspěvek 6000 euro na osobu (více než 150 tisíc korun). I přes ujištění, že EU bude takto přispívat na přijaté uprchlíky se postoj států, které kvóty odmítaly nezměnil.

V České republice se nejen politici, ale i obyvatelé od začátku uprchlické krize stavějí k migračním kvótám odmítavě. Podle CVVM⁴² při Akademii věd ČR, zcela odmítá přijmout uprchlíky na území ČR ⁴³ 58 % dotázaných a v roce 2017 dokonce 69 %. Po dlouhých letech, kdy se o kvótách jednalo, dospěl summit EU k jejich zrušení. Přijetí uprchlíků ponechal na dobrovolnosti jednotlivých států Evropské unie. Jako náhradní řešení bylo navrženo zřídit uprchlická centra na pobřeží severoafrických států, kde by žadatelé o azyl mohli podávat žádosti a až poté by jim bylo umožněno bezpečnou cestou vstoupit na území Evropské unie. V těchto centrech by bylo úkolem zjistit, zda má daná osoba nárok na azylovou ochranu, nebo se jedná o nelegální ekonomické migranty

⁴² CVVM

⁴³ Tedy pouze osoby, které splňují kritéria pro udělení statusu uprchlíka, nikoliv všechny migranty.

a vstup by jim nebyl umožněn. Jestli tento návrh uspěje se ukáže teprve v budoucnu, protože africké státy, které by měly mít na svém území tato centra (a tedy i dočasné uprchlické tábory) se k návrhu nestavějí příliš otevřeně. Je velice možné, že jim EU bude muset, podobně jako v případě Turecka přispívat určitou finanční částkou.

Velkou zkouškou prochází také Evropská unie jako instituce, jako dlouholetý společný projekt Evropanů. Migrační krize způsobila ztrátu důvěry mnoha obyvatel k EU a jejím orgánům a k jejímu způsobu řešení migrační krize. V roce 2016 94 % respondentů z Řecka, 88 % ze Švédska a 70 % z Británie a Francie v tradiční anketě Eurobarometr vyjádřilo nesouhlas s tím, jak Evropská unie krizi řeší. V České republice podle šetření CVVM z roku 2016 vyjádřilo důvěru k budoucnosti projektu sjednocené Evropy pouhých 37 % respondentů⁴⁴. Migrační krize způsobila propad i u nás, protože před jejím začátkem byl výsledek stejného šetření 55 %. V současnosti můžeme pozorovat opětovný pozvolný nárůst důvěry v EU s tím, jak migrační krize oslabuje – v roce 2018 vyjádřilo důvěru Evropské unii 44 % respondentů. Výsledkem této nespokojenosti s Evropskou unií a s tím, jak politici řeší migrační krizi je veliký nárůst popularity u stran, jejichž program a rétorika byla zaměřena proti migrantům a také proti stávajícím tradičním stranám a institucím EU.⁴⁵

8.1 Vzestup nacionalistických a protiimigračních stran v Evropě

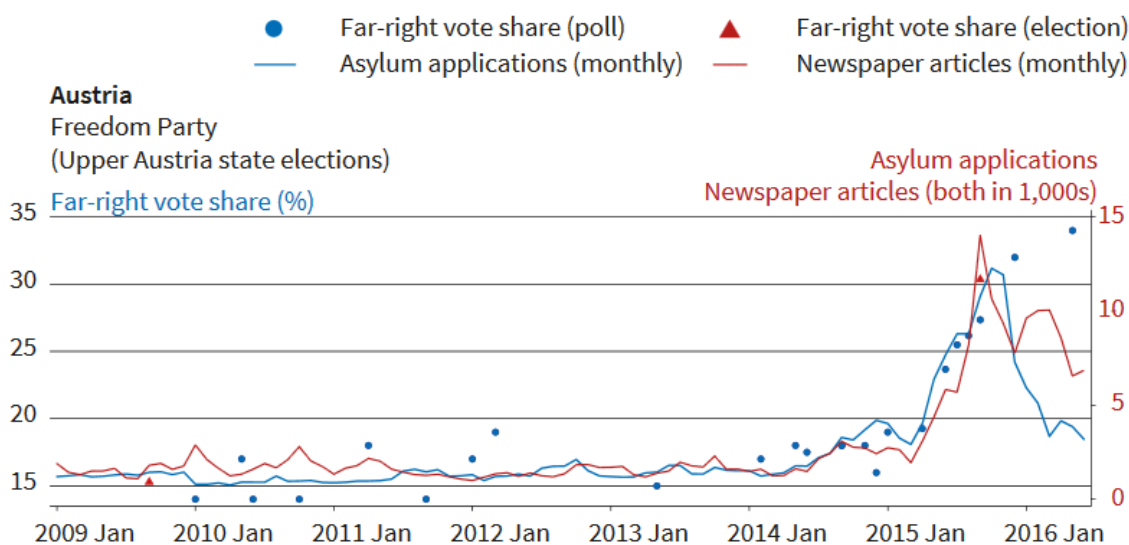
Migrační vlna představuje velikou politickou výzvu pro tradiční politické strany, protože je třeba řešit náhle vzniklou situaci s ubytováním, integrací, zaměstnáním a vzděláváním migrantů. Zatímco se tyto strany snaží řešit problém integrace, využila jiná politická uskupení velké téma migrantů k získání politických bodů v nejrůznějších volebních kláních. Díky strachu obyvatel a v určitých momentech i dezinformačnímu mediálnímu pokrytí migrační krize, získaly v některých zemích protiimigrační a nacionalistické strany významnější podíl volebních hlasů, na které by bez tématu migrační krize nedosáhly. Tyto strany stojí nejčastěji na pravém kraji politického spektra,

⁴⁴ V roce 2004, v době vstupu do EU byla důvěra obyvatel 72 %

⁴⁵ CVVM

ovšem v některých případech zvolili rétoriku proti migrantům i politici, jejichž postoje jsou více levicově orientované.

Jednou z nacionalistických stran, kterým migrační krize přinesla silné pozice v nejvyšší politice je FPÖ v Rakousku. Tato strana, která byla založena bývalými nacisty v roce 1956, získala v roce 2002 ve volbách do rakouské Národní rady 10 %, ve volbách z roku 2008 mírně posílila na 17 % a s nástupem migrační krize se v předčasných parlamentních volbách dostala až na 26 %, což je její nejlepší volební výsledek v historii strany. Od roku 2017 vládne v koalici s Rakouskou lidovou stranou, její předseda je vicekancléřem a její kandidát v prezidentských volbách v roce 2016 Norbert Hofer jen těsně prohrál o 0,6 % po opakovaném druhém kole s vítězem Alexanderem Van der Bellenem.

Graf č. 7: Vývoj volebních zisků FPÖ a žádostí o azyl v Rakousku (zdroj: STEINMAYR. A)

Graf číslo 7, dobře ukazuje souvislost mezi vzestupem FPÖ a popřípadě i jiných krajně pravicových stran a začátkem migrační krize v Evropě. Rakousko je jednou ze zemí, která je cílem migrantů a obdržela velký počet žádostí o azyl. Z grafu můžeme vidět, že křivka počtu žádostí o azyl téměř přesně kopíruje křivku počtu získaných volebních hlasů FPÖ v zemských volbách v Horním Rakousku a také křivku znázorňující

množství novinových článků informujících o migrační krizi. Souvislost je zde tedy na první pohled zřejmá.⁴⁶

Svobodná strana Rakouska (FPÖ) není jedinou evropskou krajně pravicovou stranou, která zaznamenala nárůst počtu hlasů ve volbách v souvislosti s migrační vlnou. Další zemí, kde posílila stejně zaměřená strana je Francie a Národní fronta (FN). Pod vedením Marine Le Pen, dokázala Národní fronta získat nejvyšší počet hlasů v regionálních volbách⁴⁷, což donutilo ostatní strany utvořit koalici, aby zamezili přístupu FN k moci. Le Pen založila svůj volební program na striktním odmítání přijímání migrantů (včetně uprchlíků) a prosazovala navrácení migrantů zpátky do jejich země původu. Vysokému volebnímu výsledku napomohlo to, že se volby konaly jen měsíc po teroristickém útoku v Paříži, kdy skupina teroristů napojených na organizaci Islámský stát zaútočila na hudební klub Bataclan. Strach obyvatelstva z migrantů a také vysoká nezaměstnanost určitých vrstev obyvatel dávala Le Penové šanci také v prezidentských volbách v roce 2017, kde se dostala do druhého kola, ale kvůli své příliš radikální volební rétorice nakonec výrazně prohrála s Emanuelem Macronem poměrem 66:34.

V Německu umožnila migrační krize zrod zcela nové strany AfD (Alternativa pro Německo). Tato antievropská strana vznikla teprve v roce 2013 a protiimigrační program jí na německé poměry v nevídaně krátké době dostal v roce 2017 do Spolkového sněmu, kde se s 97 křesly stala hlavní opoziční stranou a s volebním ziskem 12,6 % se stala třetí nejsilnější stranou. Navíc jsou její zástupci přítomni ve všech zemských sněmech a působí tak nejen v celostátní, ale i regionální politice. Její úspěch je přisuzován nesouhlasu části německé populace (převážně ze spolkových zemí bývalého Východní Německa) se vstřícnou politikou Angely Merkelové vůči migrantům, což reflektuje také nejhorší výsledek vládnoucí strany CDU/CSU za posledních 70 let.

Strana je podezřelá z podněcování k extremismu a německá kontrarozvědka sleduje mládežnické organizace AfD v některých spolkových zemích a také několik konkrétních politiků, kvůli jejich výrokům v médiích⁴⁸. V lednu 2019 vydal Spolkový

⁴⁶ STEINMAYR

⁴⁷ Národní fronta zvítězila v 6 z 13 regionů.

⁴⁸ Např. předseda AfD Alexander Gauland zlehčoval v médiích dobu nacismu, a předseda mládežnické organizace Lars Steinke zase ospravedlňoval útok nacistického Německa na Polsko

úřad na ochranu ústavy (BfV) prohlášení, že aktivita Alternativy je přezkoumávána jako celek a v případě, že BfV shledá extremistickou povahu činnosti této strany, bude nařízeno její sledování kontrarozvědkou na celostátní úrovni.⁴⁹

Graf č. 8: Vývoj volebních zisků AfD a žádostí o azyl v Německu (zdroj: STEINMAYR. A)

Z grafu, který znázorňuje vývoj voličské podpory AfD v uplynulých letech je vidět stejný trend, jako u výše zmíněné FPÖ. Alternativa pro Německo od svého založení neměla větší podporu voličů – v prvních letech existence (2013 a 2014) bylo vidět, že strana je hluboce pod 5 % voličskou podporou nutnou ke vstupu do Spolkového sněmu. Voličská základna strany měla jen mírně vzestupnou tendenci. Radikální nárůst podpory strany přišel v letech 2015 a 2016 s vrcholící migrační krizí. Můžeme tedy říci, že tato protestní a protiimigrační strana využila atmosféry strachu a nárůstu xenofobie k tomu, aby se z drobné strany, která nemohla mít žádné ambice dostat se do vysoké politiky stala strana s 98 křesly v německém Spolkovém sněmu. Podobně jako

⁴⁹ ČT24. Německá kontrarozvědka zvažuje, jestli nesledovat celou AfD.

v sousedním Rakousku, i v Německu měla migrační krize zásadní vliv na podobu politického spektra v nejvyšší politice.⁵⁰

Uskupením, které se mobilizovalo díky migrační krizi a kritice německé vlády v přístupu k ní se stala Pegida. Pegida vznikla v roce 2014 jako občanská iniciativa na sociální síti Facebook, pod původním názvem Mírumilovní Evropané proti islamizaci vlasti (*Friedliche Europäer gegen die Islamisierung des Abendlandes*). Iniciativa se zaměřila na pořádání demonstrací a jejím centrem byla zejména města v bývalém východním Německu – Drážďany a Lipsko. Na těchto demonstracích je vidět, jaký politický potenciál má migrační krize pro nacionalistické a populistické strany – na první demonstraci v říjnu 2014 v Drážďanech dorazilo 300 osob, na demonstrace svolané na závěr stejného roku, o pouhých pár měsíců později už dorazilo 15 000 účastníků a aktivity Pegidy se rozšířily i do Hannoveru a Kolína nad Rýnem.

Nejpočetnější demonstraci, kterou se podařilo Pegidě svolat bylo možné vidět v lednu 2015 opět v Drážďanech, kdy se sešlo 25 000 demonstrujících. V roce 2017 měla Pegida na svých facebookových stránkách přes 200 000 příznivců. Lidé, kteří se těchto protestů účastnili byli občané, nespokojení se současným stavem migrační politiky Německa, ale také pravicoví extremisté. Proti členům Pegidy bylo zahájeno celkem 940 trestních řízení kvůli šíření a podněcování k nenávisti. Samotný předseda iniciativy Lutz Bachmann je z uvedených důvodů obviněn.

Zajímavé je, že nejvíce příznivců dokázala iniciativa získat v Sasku, které je ze všech spolkových zemí zasaženo migrací nejméně. Podpora Pegidy napříč Německem v roce 2015 byla i přes silně protimuslimské výroky a návrhy (zákaz zpívat muslimské písně v čase Vánoc) vysoká – v nových spolkových zemích vyjádřilo v průzkumu podporu Pegidě 53 % obyvatel, v zemích bývalého západního Německa 48 %. Vzhledem k téměř identickému programu a ideologickým hodnotám se jedná zejména o podporovatele a voliče Alternativy pro Německo, jejíž personální napojení na Pegidu je velmi časté. V současnosti vliv a rozsah akcí Pegidy dramaticky klesl, což je spojeno právě i s volebními úspěchy AfD, která se na rozdíl od Pegidy dokázala

⁵⁰ DAVIS, L. a DEOLE S. s. 1-12

transformovat v politickou stranu a do politiky se také prosadit. Pegida dodnes zůstala jen protestní iniciativou.⁵¹

Stejnou situaci a vzestup krajně pravicových stran, které založily svůj nedávný úspěch na protimigrační rétorice a populismu bychom našli v mnoha zemích Evropy. V Itálii slaví úspěch a status vládní koaliční strany Liga Severu, která v roce 2013 získala ve volbách do italského parlamentu 4,1 % hlasů (20 mandátů) a v roce 2018 17,4 % (124 mandátů), historicky nejlepším volebním ziskem strany bylo přitom 10,8 % z roku 1996. Liga má navíc velké ambice v nadcházejících volbách do Evropského parlamentu v roce 2019, kde je jednou z nejvýraznějších euroskeptických stran a usiluje o spojení s podobně politicky orientovanou stranou Fidesz maďarského premiéra Viktora Orbána a s polskou vládnoucí stranou PiS⁵²

Orbán využívá protiimigrační rétoriky k upevnění pozice své strany, která je už několik let suverénem maďarské politiky a vládne od roku 2010 absolutní většinou v parlamentu. Toto jsou zřejmě nejsilnější a nevlivnější protiimigrační strany, které výrazně profitovaly a v mnoha případech také založily svou pozici v národních politických kruzích na migrační krizi a problémech s ní spojených. V ostatních členských státech Evropy bychom podobné strany našli také, i když jejich pozice nejsou natolik silné. Za zmínku ale stojí, že podobně politicky orientované strany vznikly a určitých politických úspěchů dosáhly i v zemích, které nebyly migrační vlnou zasaženy vůbec a využily tak spíše strachu a hysterie v médiích, které informovaly o situaci v ostatních zemích EU, které se s migrací potýkají, než že by reagovaly na nějaký konkrétní, s migrací související problém ve své zemi.

Ukazuje se, že zatímco na hospodářství členských zemí Evropské unie, které se potýkají s migrační vlnou a které přijaly velké množství migrantů na své území, nemá migrační krize znatelnější vliv, na politickou strukturu těchto zemí má vliv obrovský a v mnoha případech přetváří tradiční politické spektrum a dostává k moci politická hnutí a strany, které by za normálních okolností, byly jen stranami malého vlivu a politické moci. Za úspěchem těchto stran je třeba vidět alarmující nárůst xenofobie a rasismu u nezanedbatelného množství obyvatel Evropy, který velkou měrou podporují také

⁵¹ NOVOTNÝ, L. s. 39-54

⁵² BBC. *Europe and nationalism: A country-by-country guide.*

některá média. Nárůst těchto nežádoucích patogenních jevů ve společnosti lze označit za největší hrozbu a problém plynoucí z migrační krize a stejně tak, jako státy řeší dopady migrační vlny na hospodářství pomocí integrace migrantů do společnosti. Měly by také pracovat na odstranění zmíněných jevů ve společnosti, čehož můžou dosáhnout například lepší informovaností obyvatel o migraci a migrační politice v Evropě, a také tím, že tradiční strany nebudou krajně pravicové strany využívat jako koaliční spojence a partnery v politice.

8.2 Terorismus a migrační krize

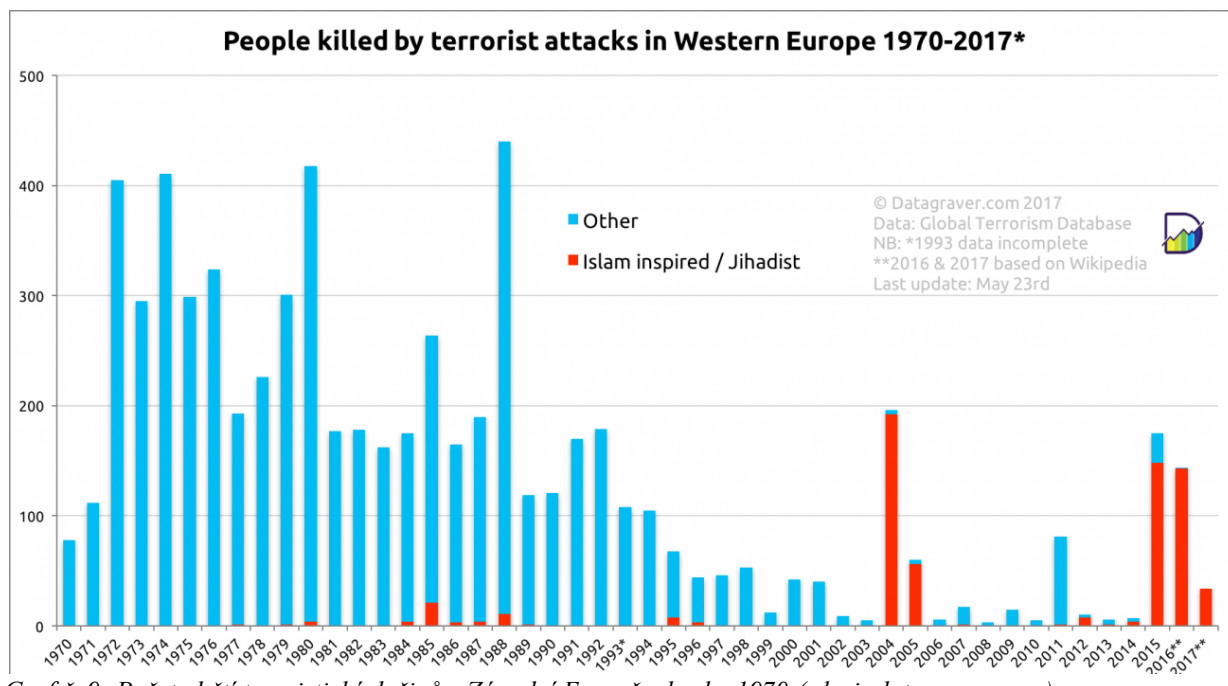
Strach z migrantů, xenofobie a zvýšení vlivu protiimigračních stran jsou do jisté míry způsobeny teroristickými útoky v několika evropských zemích, za kterými stojí islámští džihádisté v posledních letech. Ve stejném časovém období, ve kterém nastal počátek a vrchol migrační krize v Evropě sledujeme také nárůst četnosti teroristických činů. Od roku 2015, kdy skupina teroristů zaútočila na redakci francouzského satirického časopisu Charlie Hebdo v Paříži došlo k podobným útokům i jinde v Evropě a povaha teroristických útoků se proměnila. Právě v tom tkví velké nebezpečí a ztížení práce tajným službám a bezpečnostním složkám s odhalováním těchto činů a hrozeb.

Europol uvádí, že v posledních letech sice došlo k nárůstu počtu teroristických útoků, ale jejich sofistikovanost vzhledem k minulým letům se snížila. V minulosti byly teroristické útoky v Evropě z drtivé většiny dílem teroristických skupin a organizací s regionální či celosvětovou působností, jako byly irská IRA, baskická ETA, či organizace Al-Kajdá. V současnosti je nezanedbatelná část útoků činem tzv. osamělých vlků, tedy osob, které jsou většinou nepřímě napojeny na teroristické a radikální organizace a jednájí spíše na základě propagandy a výzev těchto organizací, než že by byly součástí nějakého většího organizovaného plánu útoků. Cílem útoků jsou v drtivě většině lidé, výrazně ubylo bombových útoků s cílem poškodit nebo zničit budovy, nebo způsobit ztrátu kapitálu.

Graf číslo 9 ukazuje množství obětí teroristických činů v Západní Evropě od roku 1970 v jednotlivých letech. Z dat uvedených v grafu je vidět, že od roku 2015 dochází k nárůstu počtu obětí teroristických činů a také narůstá poměr teroristických útoků, které jsou motivovány džihádismem. Mnoho lidí se tak ptá, zda nemá vliv na tuto situaci současná migrační krize, zda nevyužívají teroristé vzniklé migrační cesty Evropou k tomu, aby

nelegálně vstoupili na její území, vydávali se za uprchlíky a poté provedli teroristické útoky.

Podle výroční zprávy Europolu k teroristickým hrozbám za rok 2018 je většina útoků spáchána teroristy, kteří mají občanství zemí EU, nebo se v nich dokonce narodili a kde také došlo k jejich radikalizaci bez toho, aby opustili Evropu a přidali se k nějaké teroristické organizaci působící v zahraničí. Ze zemí Evropské unie odcestovalo v minulých letech přibližně 5000 osob, které se přidali na stranu teroristických organizací v konfliktech v Sýrii a Iráku. Podle odhadu Europolu se jich do roku 2018 vrátilo asi 1500. Nejčastěji se vraceli do Velké Británie, Francie, Německa a Belgie. Tyto osoby jsou někdy policejním složkám známy, ale ne z důvodu terorismu, ale z důvodu jiných kriminálních činů.

Graf č. 9: Počet obětí teroristických činů v Západní Evropě od roku 1970 (zdroj: datagraver.com)

Země, které ročně zatknout nejvíce osob podezřelých z terorismu jsou Velká Británie (412 osob), Francie (411 osob) a Španělsko (91) – většina zatčení jsou v souvislosti s džihádismem (705 osob z 791), což je trendem posledních let, i přes menší pokles v roce 2018.

Europol ve své zprávě konstatuje, že i když jsou migrační cesty do Evropy sledovány a kontrolovány, nejedná se v současnosti o zdroj teroristů. I když nevyklučují, že někteří migranti, kteří přicházejí do Evropy ze zemí Blízkého východu byli členy

teroristických skupin, nejsou migrační cesty využívány teroristy systematicky, a to zejména z důvodu zesílené ostrahy těchto cest ze strany Frontexu a bezpečnostních složek jednotlivých zemí, včetně Europolu. Zvýšená míra džihádistického terorismu v zemích Západní Evropy není způsobena migrační krizí, ale má s ní společnou jednu příčinu a to konflikty v Sýrii a Iráku, které nejen, že vypuzují velké množství osob do okolních zemí a do Evropy, ale způsobují i radikalizaci a nárůst aktivity teroristických organizací, jako je Al-Kajdá, bývalý Islámský stát a syrská Al-Nusrá.⁵³ Právě organizace Islámský stát a její sympatizanti se hlásili k těm nejtragičtějším útokům v Evropě v posledních letech, jako byly útoky v Paříži v listopadu 2015, kdy se tři sebevražední útočníci odpálili u fotbalového stadionu, a další spustili masovou střelbu v hudebním klubu Bataclan. Z dalších závažných teroristických činů je třeba jmenovat bomby na bruselském letišti a v metru v roce 2016, útok nákladním vozidlem na promenádě v Nice v roce 2016 a útok na turisty v Barceloně o rok později.

Europol se kromě boje proti džihádisticky motivovanému terorismu soustředí také na boj proti hrozbě „odvetných“ útoků některých pravicových radikálů. V minulosti se začaly objevovat také případy kdy cílem útoku byly mešity a muslimské komunity a útočníky byli radikalizovaní pravicoví extrémisté. Nejznámějším případem takového teroristy je Anders Breivik, který v roce 2011 zaútočil v Oslu a na ostrově Utoya a jeho cílem bylo poškodit politickou stranu, která byla vstřícná k migrantům a multikulturně zaměřená. Bezpečnostní služby se obávají, že by se takových útoků mohlo objevit více a že by mohly být inspirovány právě Breivikem, což ukazuje i nedávný teroristický útok na Novém Zélandu v březnu 2019, který byl mířen proti muslimským imigrantům.

⁵³ EUROPOL.

9 Možná řešení migrační krize

Migrační krize je pro Evropu jednou z největších zkoušek, které jí kdy potkaly. Vyzkoušeny jsou všechny aspekty i schopnosti tohoto evropského společenství. Migrační krize vyzkouší hospodářskou stabilitu zemí EU, schopnost rozumně a účelně vynakládat finanční prostředky a schopnost přeměnit aktuální hospodářská negativa migrační krize v budoucí profit pro celou Evropu. Integrace migrantů do pracovního trhu je v současnosti nejdůležitější úkol pro sociální politiku v členských státech, protože právě na úspěšné integraci těchto cizinců závisí, zda se migrační vlna stane pomocí a příležitostí pro Evropu, nebo zda jí přitíží a bude způsobovat problémy i v budoucích desetiletích. Současné výzkumy ukazují, že i když v několika státech probíhá integrace migrantů už delší dobu, je potřeba tuto integraci ještě více zlepšit, aby celková finanční bilance za jednotlivé generace migrantů byla pro stát pozitivní a mohlo by se hovořit o kladech a využitých příležitostech, které migrační krize přinesla.

Mnohé státy EU totiž pochopily, že budoucí penzijní krize spojená se stárnutím obyvatel a jejich úbytkem je za současných podmínek v budoucnosti neodvratná, a i když jí můžeme očekávat až v horizontu příštích třiceti a více let, je potřeba se jí věnovat už nyní, protože její řešení není možné provést v krátké době. Příchod migrantů do Evropy může být tím hledaným řešením, které tuto krizi odvrátí, nebo ji alespoň zmírní a pomůže evropským zemím lépe se s ní vyrovnat.

S tím, jak v Evropě přibývá osob, které pocházejí z jiných zemí a jiných kultur, než jsou ty evropské je třeba, aby se Evropa měla na pozoru před narůstající xenofobií a nacionalismem, který může vést až k nesnášenlivým projevům majoritní společnosti vůči migrantům a v konečném důsledku znesnadňovat proces jejich integrace. Velkou roli zde hrají média. Tradiční média musí provádět kvalitní žurnalistiku a pravdivě informovat o záležitostech s krizí spojených. Mnohá média se snaží využít migrační krizi k získání více čtenářů a diváků tím, že zprávy přikreslují, nebo je podávají účelově. Média, která tyto zkreslené informace podávají a často i vytvářejí pak tím, že využívají svého vlivu na společnost, podporují zmíněné xenofobní a nacionalistické smýšlení.

Na této antiimigrační a euroskeptické náladě se snaží vydělat politické body takzvané „protestní“ politické strany a hnutí. Strany, které rychle poznaly politický kapitál, který tkví v odmítání migrantů a kritice toho, jak Evropská unie migrační krizi řeší, se dokázaly v mnoha státech prosadit do parlamentů a regionální politiky.

Vzestup populistických, protiimigračních a protievropských stran vidím, jako největší nebezpečí, které sebou migrační krize přináší. A i to je jedna z velkých zkoušek, kterou pro Evropskou unii představuje migrační krize. Politici, zástupci tradičních stran, ale i stran, která jsou na politické scéně nové by se měly mobilizovat a tvář v tvář populistickým stranám ukázat, že Evropská unie nestojí na strachu, uzavřenosti a skepsi, ale na vzájemné spolupráci, solidaritě a otevřené společnosti. Tyto strany by se měly snažit oslovit voliče poutavými, ale zároveň pragmatickými politickými programy, které hledí do budoucna. Nárůst nedůvěry a nejistota z tradičních stran totiž velkou měrou přispěla k posílení vlivu populistických stran. Z toho, že populistické strany v krátké době slaví úspěchy v různých zemích Evropy od západu po východ ukazuje, že populismus je aktuálním problémem celé Evropy, a zatímco migrační krize nejspíše postupně odezní, mohou důsledky nerozumných a krátkozrakých rozhodnutí a záměrů vládnoucích populistických stran přetrvat mnohem déle a stát se větším problémem, než je migrační krize.

Co může Evropská unie udělat pro to, aby v očích svých občanů a voličů získala důvěru? Zvýšení bezpečnosti vzhledem k hrozbě terorismu, úspěšné řešení migrační krize a integrace migrantů, ale hlavně jednotný přístup jsou těmi nejvýraznějšími činy, které mohou politici v EU vykonat pro to, aby obnovily pocit jistoty a evropské sounáležitosti. Na potřebu reagovat na všechny problémy migrační krize v Evropě jednotně a společnými silami upozornil na summitu v Bruselu v červnu 2018 také francouzský prezident Emmanuel Macron, který během svého projevu na tomto summitu řekl, že řešení migrační problematiky musí být založeno na principech solidarity a odpovědnosti.⁵⁴ V současné době můžeme vidět, že minimálně snaha zemí EU zvýšit kontrolu na hranicích unie ve Středozezemním moři je úspěšná, protože se počet nově příchozích migrantů snižuje. Také se rýsují první projekty na omezení migračních toků, jako je přetvoření agentury Frontex k boji proti pašerákům lidí a také plán na zřízení azylových center v zemích severní Afriky. Tyto výsledky společné práce členských zemí Evropské unie mohou zmírnit budoucí migrační vlny a ukazují, že koordinace všech zemí EU je klíčem k řešení nejen této, ale i dalších krizí.

Zda i ostatní řešení problémů spojených s migrační krizí budou úspěšná se ukáže až v budoucnosti, ale to, zda se evropským lídrům podařilo obnovit důvěru ve společný

⁵⁴ ČTK. *Macron: Řešení migrační krize musí být založeno na principu solidarity a odpovědnosti.*

projekt Evropy zvaný Evropská unie se ukáže i ve výsledcích blížících se voleb do Evropského parlamentu v květnu 2019.

10 Závěr

Ve své práci jsem srovnáním makroekonomických dat z těch členských států Evropské unie, které byly zasaženy migrační krizí, dospěl k zjištění, že z ekonomického hlediska je tato migrační krize pro EU jak krátkodobě, tak dlouhodobě únosná, a dokonce může při správné integraci migrantů do pracovního trhu přinést pozitiva v podobě přispívání do státní kasy a rozšíření současného trhu o obrovské množství osob. Právě v otázce integrace migrantů musí přijít nejzásadnější změny – aby se nestali pro státy dlouhodobou finanční zátěží, ale možnou pomocí pro jejich důchodový systém v budoucnu. V práci jsem se zaměřil také na otázku toho, jakým způsobem je na migrační krizi připravena Česká republika a zda volí nejvhodnější přístup z hlediska ekonomického i sociálně-politického.

Na základě sběru dat z pracovního trhu v ČR i současné ekonomické situace jsem došel k závěru, že nejen Česká republika, ale i země Visegrádské čtyřky, které migraci tolik oponují jsou v rámci Evropy jedněmi z nejvhodnějších, a možná i těmi nejvhodnějšími zeměmi. V České republice je vysoká zaměstnanost a v mnoha odvětvích chybí pracovní síla, kterou by se mohli stát příchozí migranti. Zjištění na základě statistických údajů potvrzují například i v práci citovaná slova guvernéra ČNB, který zastává názor, že migranti integrovaní na trhu práce by mohli z ekonomického hlediska České republice velmi pomoci.

Z hlediska integrace migrantů by Česká republika musela přistoupit k razantní změně azylové politiky i samotného azylového systému, který je v současnosti nastaven k přijímání azylantů v řádech jedinců a nemusel by zvládnout příchod většího počtu žadatelů o azyl. Tím, že v ČR neexistují lokality s uzavřenou komunitou zahraničních migrantů, by mohla být integrace do většinové společnosti urychlena.

V případě možné migrace do České republiky vidím opět, stejně jako na celoevropské úrovni, hlavní problém na poli společnosti a politiky. Ta je v době migrační krize, i přes výraznější absenci migrantů na území ČR velmi kritická k přijímání uprchlíků a politické strany využívají tuto situaci k zisku politických bodů, včetně nejsilnější vládnoucí strany ANO. Protiimigrační nálady v České republice jsou nejvýznamnější překážkou možné integrace migrantů.

11 Seznam použitých zkratk

AFD	Alternativa pro Německo (<i>Alternativ für Deutschland</i>)
BDI	Federace německého průmyslu (<i>Bundesverband des Deutschen Industrie</i>)
BFV	Spolkový úřad na ochranu ústavy (<i>Bundesamt für Verfassungsschutz</i>)
CVVM	Centrum pro výzkum veřejného mínění
ČSÚ	Český statistický úřad
ECFR	European Council on Foreign Relations
FN	Národní fronta (<i>Front National</i>)
FPÖ	Svobodná strana Rakouska (<i>Freiheitliche Partei Österreichs</i>)
FRONTEX	Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž
IOM	Mezinárodní organizace pro migraci
MMF	Mezinárodní měnový fond
MV ČR	Ministerstvo vnitra České republiky
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
SSB	Norský statistický úřad (<i>Statistisk Sentralbyra</i>)
UNHCR	Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky

12 Seznam tabulek a grafů

Tabulky:

tabulka č.1	<i>Udržitelnost migrace v zemích EU</i>	str. 30
tabulka č. 2	<i>Příspěvky žadatelům o azyl ve vybraných zemích EU</i>	str. 42
tabulka č. 3	<i>Růst HDP ve vybraných státech EU</i>	str. 43
tabulka č. 4	<i>Růst schodku státního rozpočtu ve vybraných státech EU</i>	str. 44
tabulka č. 5	<i>Poměr státních výdajů vzhledem k HDP v letech 2014–17</i>	str. 45

Grafy:

graf č. 1	<i>Graf věkového rozložení migrantů</i>	str. 24
graf č. 2	<i>Graf znázorňující počet žádostí o azyl v zemích EU</i>	str. 26
graf č. 3	<i>Růst veřejných výdajů v Německu</i>	str. 46
graf č. 4	<i>Růst veřejných výdajů ve Francii</i>	str. 46
graf č. 5	<i>Růst veřejných výdajů ve Švédsku</i>	str. 47
graf č. 6	<i>Procentuální změna v populaci zemí EU v letech 1990-2010</i>	str. 54
graf č. 7	<i>Vývoj volebních zisků FPÖ a žádostí o azyl v Rakousku</i>	str. 60
graf č. 8	<i>Vývoj volebních zisků AfD a žádostí o azyl v Německu</i>	str. 62
graf č. 9	<i>Počet obětí teroristických činů v Západní Evropě od roku 1970</i>	str. 66

13 Seznam použitých zdrojů

AGUADO J. *EU to support Spain, Morocco on migration, but funds limited* [online]. 1. August 2018 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-spain/eu-to-support-spain-morocco-on-migration-but-funds-limited-idUSKBN1KM5FI>

AIYAR, S. a kol. *The Refugee Surge in Europe: Economic challenges* [online]. IMF, 2016 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2016/sdn1602.pdf>

BALUCHA, M. *Vezměte migranta domů, dostanete daňovou úlevu pět eur na noc, schválili ve Francii*. *IRozhlas.cz* [online]. 19. října 2018 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/migranti-francie-danove-ulevy_1810191553_pj

BBC. *Europe and nationalism: A country-by-country guide*. *BBC* [online]. 2018 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-36130006>

BENEŠ, V., EBERLE J. a KOVÁŘ J.. *Migrační krize a její možné implikace na vnitřní chod EU*. *Policy Paper* [online]. Ústav mezinárodních vztahů Praha [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Jan_Kovar4/publication/311680565_Migrační_kri ze_a_její_mozné_implikace_na_vnitřní_chod_EU_The_Migration_Crisis_and_its_Potential_Implications_for_the_Internal_Functioning_of_the_EU.pdf

BUNDESAGENTUR FÜR ARBEIT. [online]. [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://statistik.arbeitsagentur.de/Statischer-Content/Grundlagen/Qualitaetsberichte/Generische-Publikationen/Qualitaetsbericht-Statistik-gemeldete-Arbeitsstellen.pdf>

COBBY, E.. Scientists warn global warming could decimate fish supplies and fuel migration. In: *Reuters* [online]. February 27, 2019 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-climatechange-agreement-fisheries/scientists-warn-global-warming-could-decimate-fish-supplies-and-fuel-migration-idUSKCN1QG2MW>

CVVM. Občané ČR o budoucnosti EU a přijetí eura – duben 2018. *Globální konflikty a lokální souvislosti* [online]. , 1-10 [cit. 2019-04-11]. DOI: CVVM. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4616/f9/pm180514b.pdf

Postoj české veřejnosti k přijímání uprchlíků – duben 2018. *Globální konflikty a lokální souvislosti* [online]., 1-10 [cit. 2019-04-11]. DOI: CVVM. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4643/f9/pm180608.pdf

ČSÚ. Stárnutí se nevyhneme. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ea002b5947>

ČT24. Německá kontrarozvědka zvažuje, jestli nesledovat celou AfD. Zatím tak činí jen v konkrétních případech. *ČT24* [online]. 15.1. 2019 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2706227-nemecka-kontrarozvedka-zvazuje-jestli-nesledovat-celou-afd-zatim-tak-cini-jen-v>

ČTK. Německo vyšetřuje zneužívání dávek uprchlíky. Měnili si jména i účesy, aby oklamali úřady. *IRozhlas.cz* [online]. 2. ledna 2017 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/nemecko-vysetruje-zneuzivani-davek-uprchliky-menili-si-jmena-i-ucesy-aby-oklamali-urady_201701021625_emospanova

ČTK. Macron: Řešení migrační krize musí být založeno na principu solidarity a odpovědnosti. *Info.cz* [online]. 2018 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.info.cz/evropska-unie/macron-reseni-migracni-krize-musi-byt-zalozeno-na-principu-solidarity-a-odpovednosti-33119.html>

DAVIS, L. a DEOLE S. Immigration and the Rise of Far-Right Parties in Europe. *The ifo DICE report* [online]. Center for Economic Studies, 2017 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.cesifo-group.de/DocDL/dice-report-2017-4-davis-deole-december.pdf>

DEUTSCHE WELLE. Asylum benefits in the EU: How member states compare. *Deutsche Welle* [online]. [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/asylum-benefits-in-the-eu-how-member-states-compare/a-44298599>

DULLIEN, S. Paying the price: The cost of Europe's refugee crisis. In: *ECFR* [online]. [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: https://www.ecfr.eu/page/-/ECFR_168_PAYING_THE_PRICE_-_THE_COST_OF_EUROPES_REFUGEE_CRISIS.pdf

ECFR. Migration through the Mediterranean: Mapping the EU Response. *European Council on Foreign Relations* [online]. [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: https://www.ecfr.eu/specials/mapping_migration

EUROPEAN COMMISSION. State of Play and Financial resources. *European Commission: EU Emergency Trust Fund for Africa* [online]. [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/trustfundforafrica/content/trust-fund-financials_en

EUROPOL. *European union terrorism situation and trend report 2018* [online]. Europol, 2018 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2018-tesat-2018>

EUROSTAT. Asylum statistics: Statistics Explained. *Eurostat* [online]. [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum_statistics

HONUSKOVÁ, V a Š. OŠŤÁDALOVÁ. Mezinárodní ochrana: Úprava v mezinárodním právu. In: *Migrace: Historie a současnost*. Ostrava: PANT, 2016, s. 93-123. ISBN 978-80-905942-9-6.

IOM. *International Migration Law: Glossary on Migration* [online]. IOM, 2011, (25). Dostupné také z: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml25_1.pdf

LEE, E. A Theory of Migration. In: *Demography*. 1966, 3(1).

MASSEY, D. Theories of International Migration: A Review and Appraisal. In: *Population and Development Review*. 1993, 19(3), s. 431-466. DOI: 10.2307/2938462. Dostupné také z: <https://www.jstor.org/stable/2938462?origin=crossref>

MVČR. Slovníček pojmů: Aktuální informace o migraci. *Ministerstvo Vnitra České republiky: Odbor azylové a migrační politiky* [online]. [cit. 2019-04-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>

NOVOTNÝ, L. Pegida a migrační politika. In: *Central European Journal of Politics* [online]. 3. Univerzita J.E.Purkyně, 2018, s. 39-54 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/323265146_Pegida_a_migracni_politika

OECD. *International Migration Outlook 2013: The fiscal impact of immigration in OECD countries* [online]. 2013 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/els/mig/IMO-2013-chap3-fiscal-impact-of-immigration.pdf>

OECD. How will the refugee surge affect the European economy?. In: *Migration Policy Debates* [online]. OECD, 8. November 2015 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/migration/How-will-the-refugee-surge-affect-the-European-economy.pdf>

RAVENSTEIN, E. The Laws of Migration. In: *Journal of the Statistical Society of London*. 1885, 48(2).

ROUSEK, L. Pust'me do Česka cizince, nedostatek pracovníků brzdí ekonomiku, říká guvernér ČNB Rusnok. *Hospodářské noviny: Byznis* [online]. 10.dubna 2017 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://byznys.ihned.cz/c1-65691310-rusnok-pustme-do-ceska-cizince>

SSB. Immigrants by reason for immigration. *Statistisk Sentralbyra: Statistics Norway* [online]. [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: <https://www.ssb.no/en/innvgrunn/>

STEINMAYR. Did the Refugee Crisis Contribute to the Recent Rise of Far-Right Parties in Europe?. *The ifo DICE report* [online]. Center for Economic Studies, 2017 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.cesifo-group.de/DocDL/dice-report-2017-4-steinmayr-december.pdf>

THE ROCKWOOL FOUNDATION. *Immigration to Denmark from non-Western countries will still result in a net transfer from the public purse in 2050* [online]. 2016 [cit. 2019-04-15]. Dostupné z: <https://www.rockwoolfonden.dk/app/uploads/2016/01/Newsletter-May-2015.pdf>

THE WORLD BANK. *The World Bank* [online]. September 22 2015 [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/news/opinion/2015/09/22/is-refugee-crisis-opportunity-for-aging-europe>

UHEREK, Z., HONUSKOVÁ V., OŠŤÁDALOVÁ Š. a GÜNTER. Migrace: historie a současnost. Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016.

UNHCR. Figures at a Glance: Statistical Yearbooks. *UNHCR: The UN Refugee Agency* [online]. [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>